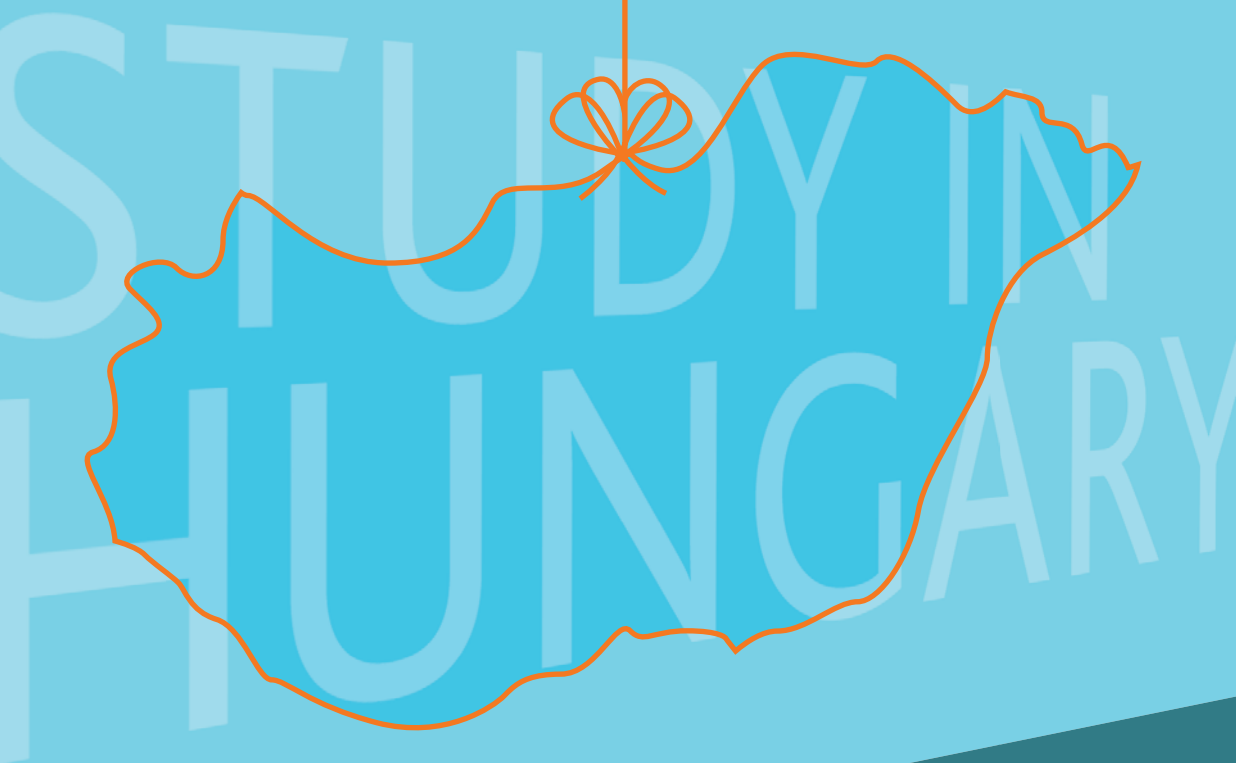

CAMPUS MUNDI

HALLGATÓI VÉLEMÉNYFELMÉRÉS 2016

MAGYARORSZÁG ÉS A MAGYAR FELSŐOKTATÁS
A KÜLFÖLDI HALLGATÓK SZERINT

HALLGATÓI VÉLEMÉNYFELMÉRÉS 2016

MAGYARORSZÁG ÉS A MAGYAR FELSŐOKTATÁS
A KÜLFÖLDI HALLGATÓK SZERINT

Készítette:
Dr. Malota Erzsébet
egyetemi docens

2016. augusztus 30.

Impresszum

Szerkesztők: Mészáros Gabriella, Kasza Georgina
Felelős kiadó: Tordai Péter igazgató
Grafikai tervezés, tördelés: Baukó Bernadett, Vilími Kata
Kiadja a Tempus Közalapítvány, 2017

Nyomda: D-Plusz Kft.

További fotók: © Shutterstock

Minden jog fenntartva.
ISBN 978-615-5319-28-0

Tempus Közalapítvány
1077 Budapest, Kéthly Anna tér 1.
Postacím: 1438, Budapest 70., Pf. 508.
Infó: (06 1) 237 1320
telefon: (06 1) 237 1300
fax: (06 1) 239 1329
e-mail: info@tpf.hu
internet: www.tka.hu, www.campusmundi.hu

A Tempus Közalapítvány minden pályázataival kapcsolatos információt, pályázati űrlapot, egyéb dokumentumot térítésmentesen bocsát az érdeklődők rendelkezésére, azok kereskedelmi forgalomba nem hozhatók.

A „*Campus Mundi – felsőoktatási mobilitási és nemzetköziesítési program*” című EFOP-3.4.2-VEKOP-15-2015-00001 azonosító számú projekt a Széchenyi 2020 program keretében, az Európai Strukturális és Beruházási Alapok társfinanszírozásával valósul meg, a Tempus Közalapítvány kezelésében.

TARTALOM

1. Vezetői összefoglaló	4
2. Kutatási előzmények	7
2.1. A kutatás előzményei és célja	7
2.2. A külföldi hallgatókkal készített mélyinterjúk eredményei	8
3. A kvantitatív kutatás módszertana	12
4. A minta demográfiai jellemzői	14
4.1. A válaszadók származási országa	14
4.2. A válaszadók neme, életkora	17
4.3. A válaszadók anyagi helyzete a Magyarországon tanuló külföldi hallgatókhoz és a saját országbeli hallgatókéhoz viszonyítva	18
4.4. A válaszadók ösztöndíjon kívül kapott anyagi támogatása	18
4.5. A válaszadók magyarországi lakhelye	19
5. A minta oktatásdemográfiai jellemzői	21
5.1. A válaszadók felsőoktatási intézménye	21
5.2. A válaszadók képzési programjának típusa	24
5.3. A válaszadók képzési programjának szintje	24
5.4. A válaszadók ösztöndíjprogramjának típusa, a Stipendium Hungaricum és az Erasmus ösztöndíjas hallgatók jellemzése	25
5.5. A válaszadók tanulmányának hossza külföldi és magyarországi intézményükben	28
5.6. A válaszadók tanulmányának fő területe	29
5.7. A válaszadók magyar és angol nyelvtudása, akadémiai teljesítménye, önbizalma	31
6. Magyarország imázsa a külföldi hallgatók megítélése szerint	33
6.1. Magyarország imázsa spontán pozitív és negatív szavak alapján	33
6.2. A magyar kultúraszemélyiség jellemzőinek megítélése	35
7. A magyarországi oktatási intézmény kiválasztása	38
7.1. A külföldi hallgatók előzetes információi Magyarországról	38
7.2. A magyarországi tanulmányokat választó döntés indokai	39
7.3. A magyarországi intézményt választó döntés információs forrásai	41
8. Elégedettség a magyarországi szolgáltatások színvonalával	43
9. Tapasztalatok hétköznapi és hivatalos szituációkban	45
9.1. Tapasztalatok hétköznapi szituációkban	45
9.2. Tapasztalatok hivatalos szituációkban	47
10. Az oktatás és az oktatáshoz kapcsolódó szolgáltatások színvonalának megítélése	50
10.1. Az egyes egyetemi lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség	50
10.2. Az ösztöndíj ideális összege	54
10.3. Az egyes Stipendium Hungaricum ösztöndíjhoz kapcsolódó lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség	54
11. A mobilitással kapcsolatos vélemények	57
12. Újra Magyarországot választanák-e a hallgatók – konklúziók, javaslatok	59
12.1. Ideális oktatásturisztikai célpont	60
12.2. Újrválasztás	61
12.3. Javaslatok	61
Felhasznált irodalom	63
Melléklet: A mélyinterjú alanyok jellemzői	64

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A Tempus Közalapítvány (EFOP-3.4.2-VEKOP-15-2015-00001 projekt keretében történő) megbízásából kutatást végeztünk a hazánkban teljes- és részképzésben tanuló külföldi hallgatók véleményének feltárása érdekében, vizsgálva a hazánkkal, oktatási szolgáltatásainkkal, valamint a mobilitással kapcsolatos percepciókat és attitűdöket.

A 10 kvalitatív mélyinterjú mellett készült egy nagy mintás kvantitatív felmérés: 72 különböző országból származó, 27 hazai felsőoktatási intézményben tanuló, 1566 külföldi hallgató válaszai alkotják az adatbázist. A válaszadók nagy része (81%-a) Stipendium Hungaricum ösztöndíjas, 12%-a pedig az Erasmus program keretében tanult nálunk.

Elsőként nyílt kérdések keretében vizsgáltuk a Magyarországról és a magyarokról kialakult képet: a megkérdezetteknek három pozitív és három negatív kifejezést kellett említeniük, amelyek elsőként eszükbe jutnak hazánkkal kapcsolatban. A kialakult imázs meglehetősen kedvező; legtöbbször a szépségre, kedvességre és barátságosságra asszociáltak, a leggyakrabban említett negatív szó pedig az volt, hogy nincs olyan negatív kifejezés, mellyel hazánkat illetnék.

A kérdőívben használt kultúraszemélyiség-skála alapján – amely húsz személyiségjellemzővel méri a konstrukciót – a külföldi hallgatók a magyarokat leginkább őszintének tartják (hasonlóan a 2013-as eredményekhez). Emellett magas átlagértékeket kaptunk a békés, udvarias, erkölcsös, nyugodt tulajdonságokra. Legkevésbé optimistának, önzetlennek és különlegesnek érzik bennünket. Megkérdezetteink véleménye szerint Magyarország ideális turisztikai helyszín, a 7-es skálán 5,79-es átlaggal, közel hasonlóan ideális oktatásturisztikai célpont 5,45-ös átlagértékkel, és a közepesnél kicsit ideálisabb üzleti célpont 4,62-es értékkel.

A magyar egyetemen történő tanulmányokkal kapcsolatos döntés három leggyakrabban említett indoka a magas színvonalú oktatás (46%), a másik kultúra megismerésének vágya (46%) és a megfizethető árak (43%). A döntéshez leginkább felhasznált információk források az internetes ösztöndíjportálok (35%-os említéssel), illetve a barátoktól kapott információk (26%).

A külföldi hallgatók a közlekedési, sportolási, szórakozási, szállás- és vásárlási lehetőségekkel, melyet öt fokozatú Likert-skálán mértünk, négyes szinten elégedettek.

A felsorolt 14 hétköznapi és hivatalos szituáció közül az egyetemi adminisztrációt illetően a legkedvezőbbek a vélemények, a válaszadók 63%-a pozitív, segítőkész magatartást észlelt, negyede pedig semleges bánásmódban részesült, és csak 8% tapasztalt negatív attitűdöt. Az egyéb vizsgált szituáci-

ókat tekintve a legpozitívabb a megítélés az éttermeket és a boltokat illetően, de alapvetően a legtöbb hivatalos helyzetben is semleges vagy segítőkész hozzáállás volt jellemző. Ellenséges, negatív viszonyulást leginkább az egészségügyben és a bevándorlási hivatalban (11% és 14%) érzékelték a hallgatók.

A felsőoktatási intézmények oktatási színvonala, valamint infrastruktúrája ötös skálán 3,74-es, illetve 3,66-os átlagot kapott. Az eligazodásban való segítséget mérő változók közül a legmagasabb értékeket az intézményi munkatársak segítőkészségét (3,89) és a nemzetközi iroda szolgáltatásainak színvonalát (3,84) illetően mértük. Az ösztöndíj mértékével közepesnél csak kicsivel elégedettebbek a hallgatók (3,19).

Az oktatási színvonallal, az infrastruktúrával és az eligazodásban való segítséggel a Stipendium Hungaricum hallgatók a legelégedettebbek, az Erasmus hallgatók mindhárom tényezőt illetően kicsivel, az önköltséges hallgatók pedig jóval elégedetlenebbek.

A mélyinterjúk és a kvantitatív felmérés eredményei alapján is kitűnik, hogy a mentor/tandem program erősítésére nagy szükség lenne, valamint fontos lenne több közös programot szervezni a magyar diákokkal és integrálni a külföldi és magyar hallgatókat az angol nyelvű oktatásba.

A mobilitás megítélése szinte semmit nem változott az Erasmus hallgatók körében 2013 óta, az ezzel kapcsolatos kérdésekben a Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok nyilatkoztak a legpozitívabban, az önköltséges hallgatók a legnegatívabban.

A megkérdezettek 70%-a újra Magyarországra jönne tanulni, ha ismét választania kellene, 26% talán ismét nálunk tanulna, és csak 4% véli úgy, hogy választása nem esne hazánkra.

Sok esetben találtunk szignifikáns kapcsolatot a szolgáltatásokkal való elégedettség és az országunkat ideális oktatásturisztikai célpontként jellemzés, valamint az újraválasztási hajlandóság között.

A hallgatók nagyobb valószínűséggel látják hazánkat ideális oktatásturisztikai célpontnak, ha elégedettek a következőkkel: akadémiai program, oktatási módszerek, online eszközök használata a kurzusokon, az intézmény tudományos presztízse, kapcsolat más hallgatókkal, a mentor/tandempartner segítőkészsége, sportolási és számítástechnikai lehetőségek az egyetemen, bérelt lakás és városi szálláslehetőségek, valamint az ösztöndíj folyósításának rendszeressége.

Az ideális oktatásturisztikai megítélés összefüggésben van a kultúraszemélyiség-jellemzők pozitívabb értékelésével is, különösen a megbízható, szorgalmas, izgalmas, ambiciózus, erkölcsös, őszinte, jól szervezett, különleges tulajdonságok esetében. Mind a 42 elégedettségre vonatkozó változót illetően is egyértelmű kapcsolatot találtunk a magasabb elégedettség és a között, hogy ismét Magyarországot választanák a megkérdezettek.

Az egyes hétköznapi és hivatalos szituációkban megélt segítőkész vagy ellenséges attitűd szintén erőteljesen befolyásolja a hallgató választását. Emellett a mobilitással kapcsolatos vélemények is befolyásolják, hogy a hallgató ismét hozzánk jönne-e tanulni: minél inkább egyetért a válaszadó az erre vonatkozó állításokkal, annál inkább választaná újra Magyarországot.

Főbb javaslataink a tanulmányban kifejtettek alapján az alábbiakban foglalhatók össze:

Orientáció:

- a hazánkba érkezés előtti, előzetes információ mennyiségének és minőségének növelése, pl. előzetes információcsomag küldésével, mind az országról, mind az intézményről;
- online intézményi megjelenés informatívabb módon, az angol nyelvű információk magyarhoz hasonló folyamatos frissítése;
- a mentor/tandempartner bevonása a kapcsolatfelvételbe már az utazás előtt;

- mentorprogramban részt vevők bevonása az ügyintézési feladatokban való segítségnyújtásba;
- megérkezéskor az orientációs és interkulturális programok mennyiségének és minőségének javítása.

Integráció:

- a félév során több nem akadémiai program szervezése;
- a nyelvi problémák enyhítésére az alapfokú magyar tanfolyamok kínálatának növelése;
- integrált oktatás a magyar hallgatók bevonásával;
- több közös akadémiai és nem akadémiai program a magyar hallgatókkal.

Infrastruktúra:

- a sportolási és a számítógépes lehetőségek további javítása az egyetemeken;
- a Stipendium Hungaricum programban a szálláskeresésben történő hatékonyabb segítségnyújtás;
- a szálláskeresésben olyan jellegű segítség, mely az esetleges túlárzásokat előzetesen segít észlelni, és ezek nem utólag derülnek ki;
- megfelelő forrásháttér esetén az ösztöndíjak igazítása a hallgatók által megjelölt ideális szinthez.

Kommunikáció:

- a három fő döntési tényező (magas színvonalú oktatás, másik kultúra megismerésének lehetősége, megfizethető árak) hangsúlyozása a kommunikációs anyagokban;
- a tanulmányban említett régiós különbségek figyelembevételével az egyes célcsoportok célzott elérése;
- a két fő információforrás (internetes ösztöndíjportálok, hazaérkező diákok) intenzív használata;
- az érdeklődők részére a hazaérkező diákokkal szervezett találkozási lehetőség;
- alumni hálózat kialakítása és menedzselése;
- e tekintetben is a tanulmányban meghatározott szegmensek részére célcsoport-specifikus, hangsúlyos megjelenés;
- kapcsolattartás a nálunk tanult, hazatért hallgatókkal (mint fő döntésbefolyásolókkal) hírlevélben, illetve közösségi médiaplatformokon;
- a választást befolyásoló, azonosított pozitív kultúraszemélyiség-jellemzők hangsúlyozása a külföldi hallgatók felé irányuló kommunikációs kampányokban;
- a nyílt kérdésekben elhangzó pozitív szavak felhasználása a külföldi hallgatók felé irányuló kommunikációs kampányokban.

Elégedettség:

- az újráválasztással kapcsolatban azonosított elégedettségi faktorokra való koncentráció;
- az elégedettségi mutatókat illetően az átlagnál elégedetlenebb csoportok megcélzása.

2.

KUTATÁSI ELŐZMÉNYEK

„Fő kutatási célok: a magyarországról kialakult pozitív és negatív percepciók, valamint az oktatással és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatásokkal való elégedettség vizsgálata”

2.1. A kutatás előzményei és célja

Jelen felmérés kutatási előzményei között több olyan kvalitatív és kvantitatív kutatás szerepel, melyeket a célból végeztünk, hogy a külföldi hallgatók hazánkkal kapcsolatos véleményét felmérjük. A külföldi hallgatók körében Magyarországról és a magyar oktatásról kialakult imázst először 2003-ban egy 500 fős budapesti mintán, OTKA kutatás keretében mértük (Berács–Malota, 2004), oktatásturizmus szempontú megközelítésben is interpretálva a felmérés tanulságait (Berács–Malota, 2007). 2003 és 2014 között minden tanév mindkét szemeszterében kvalitatív kutatásokat folytattunk a külföldi cserehallgatók Magyarországon szerzett tapasztalatairól (Gyulavári–Malota, 2016), ezekből kiindulva megfogalmaztuk azokat a fő tényezőket, amelyek alapján egy külföldi hallgató hazánkat megítéli, és amelyek egy standardizált kérdőív elkészítéséhez nyújtottak széleskörű háttéranyagot. Országos vizsgálatunk 2010-ben e témában a Tempus Közalapítvány megbízásából készült, eredményeit a Bologna füzetek sorozatban publikáltuk (Berács–Malota–Zsótér, 2011).

Ezt követően a Tempus Közalapítvány a TÁMOP 4.2.4.B/2 projekt keretében 2013-ban megbízta az ISC Alapítványt, hogy végezzen felmérést a Magyarországon 2010 és 2013 között tanuló külföldi hallgatók véleményének megismeréséhez, ennek eredményei szintén elérhetőek a Tempus Közalapítvány által megjelentetett tanulmánykötetben (Malota, 2014). A fenti kutatási előzményeken kívül a Balassi Intézet 2013-as külföldi diákok mobilitásról alkotott véleményéről szóló tanulmánya szintén irányt mutatott a kérdőív továbbfejlesztését, kiegészítését illetően (A konvergencia régiókban..., 2013).

Jelen kutatáshoz a kérdőív többszöri konzultáción keresztül, a Tempus Közalapítvány munkatársainak útmutatásával és segítségével készült.

Kutatásunk célja a hazánkban teljes- és részképzésben tanuló külföldi hallgatók véleményének feltárása a következő témákat illetően:

- pozitív és negatív percepciók Magyarországról,
- a külföldiekkel szemben tapasztalt attitűdök és viselkedés,
- a magyar kultúráról kialakult kép,
- a különböző feltételekkel és lehetőségekkel (szállás-, szórakozási, közlekedési, sportolási és vásárlási lehetőségek) kapcsolatos attitűdök és elégedettség,
- az oktatási intézmény kiválasztására vonatkozó döntés vizsgálata, a döntéshez felhasznált információforrások elemzése,
- a felsőoktatási intézmény oktatási színvonalának megítélése, a hallgatói szolgáltatásokkal való elégedettség,
- a mobilitással kapcsolatos vélemények.

Emellett a Stipendium Hungaricum ösztöndíjban részesülő teljes idejű és részképzéses hallgatók esetében a következő témakörök kerültek még felmérésre:

- az ösztöndíj folyósításával, a szálláskereséssel és az egészségbiztosítással kapcsolatos segítségnyújtással való elégedettség,
- az intézmények által biztosított információadással és a hallgatóknak nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatos elégedettség,
- a hallgatói tanácsadást és mentorrendszert illető elégedettség.

2.2. A külföldi hallgatókkal készített mélyinterjúk eredményei

„»Kössék össze a nagy szakadékok« a magyar és a külföldi hallgatók között, legyen integrált oktatás és több szabadidős program"»

A kvalitatív kutatás keretében tíz külföldi cserediákkal készítettünk félig strukturált mélyinterjút, akik az elmúlt félévben magyar felsőoktatási intézményben tanultak Erasmus, CEEPUS, Stipendium Hungaricum, Science without Borders, illetve önköltséges program keretén belül. A hallgatók különböző országokból érkeztek (ld. 1. sz. melléklet), kultúrájuk, értékrendjük, motivációik és tanulmányi háttérük eltérő. Az interjú során arra szerettünk volna válaszokat kapni, hogy mit gondolnak Magyarországról, a kultúráról, az emberekről, a megélhetésről az országban, valamint kérdéseket tettünk fel, hogy jobban megismerjük a véleményüket a magyar felsőoktatásról és fogadó intézményükről.

¹ Az interjúalanyok nevét megváltoztattuk. Az interjú készítésében és elemzésében részt vett Takács Dóra egyetemi hallgató.

A MÉLYINTERJÚ FŐBB TÉMÁI

Személyes információk

- név, életkor, származási ország,
- szakterület, fogadó intézmény, mobilitási program, eltöltött idő (szemeszterek),
- a kiutazással kapcsolatos fő motivációk, célok,
- korábbi külföldi tanulmányok.

Általános vélemény Magyarországról

- korábbi tapasztalatok, előzetes információk, információforrások,
- előzetes imázs, az országról és a városról alkotott kép megváltozása a tapasztalatok után,
- kiemelkedően jó és rossz élmények, tapasztalatok,
- magyar kultúra, magyar emberek jellemzése,
- esetleges problémák (hatóságok, közszolgáltatások, emberek, információszerzés, szállás),
- szolgáltatások minősége, megélhetés.

Fogadó intézmény

- a döntést befolyásoló tényezők, preferenciák, az intézményválasztás indokai,
- az intézménnyel kapcsolatos elvárások és a tényleges észrevételek (oktatás színvonala, tanárok, tanórák, szolgáltatások, ügyintézés, koordinátorok, nemzetközi iroda),
- magyar diákok, mentor (tandem partner),
- a legjobb és a legrosszabb élmények az egyetemmel kapcsolatban,
- a fogadó intézmény jellemzése.

A megkérdezettjeink között volt alap-, mester- és doktori képzésben részt vevő hallgató is; többen már több szemesztert töltöttek Magyarországon, és volt olyan is, aki csak egyet. A motivációk tekintetében igen eltérő indítékok miatt jelentkeztek mobilitási programba: akadt, akinek nem volt választása, tanulmányainak részét képezi egy külföldi félév, vagy az ország adottságai összhangban vannak a tanulmányaival, de olyan is előfordult, akinek a program adta lehetőségek kihasználása volt a fő indoka. „Mert hallottam Magyarországról, hogy ott jó tanulni, és Magyarország Európa közepén lévő ország, és így más országokba tudok utazni” (Tamir, 21).

VÉLEMÉNYEK MAGYARORSZÁGRÓL

A megkérdezett hallgatók közül csupán egy diák volt, aki itteni egyetemi féléve előtt járt már Magyarországon egy iskolai kirándulás alkalmával. Az interjúalanyaink többsége nem sokat hallott országunkról, mielőtt ideérkezett volna; az információkat vagy itt tanuló barátaitól, vagy az internetről szereztek (az általuk leginkább felkeresett oldalként a Wikipédiát emelték ki). Az országgal kapcsolatban a gulyáslevest, a történelmünket, a szakterületükhöz kapcsolódó információkat említették mint az előzetes keresés tárgyát. „Ismertem a közös török-magyar történelmet, olvastam róla” (Reza, 30). Előzetes elvárásként nagyrésztük úgy gondolta, hogy többen beszélnek angolul az országban. „Azt vártam, hogy több ember beszél második nyelvként angolul...” (Manuela, 30).

Meg szerettük volna tudni, hogy volt-e valamilyen kimondottan jó vagy rossz élményük hazánkban. Rossz élményként egyikük megjegyezte, hogy „elmentünk Siklósra a barátaimmal, és azt hitték, hogy

menekültek vagyunk, elkezdtek kiabálni, és hívták a rendőrséget” (Yousef, 19). Emellett ketten is felvetették a szállás minőségét mint rossz élményt: „A szállás borzalmas volt, 2 nap után újat kerestem” (Fabian, 21).

Jó élményként igen eltérő dolgokat meséltek: „Az utcán egy idős néninek próbáltam segíteni. Annak ellenére, hogy nem beszélek magyarul, megkínált házi készítésű csokival” (Manuela, 30). „Voltam egy magyar esküvőn, megismertem sok magyart” (Isabella, 21). „Voltam néhány múzeumban, és jártam vidéken is, például a Hortobágyon és Kecskeméten. Láttam a pusztát, a lovasbemutatókat. Ezek nagyon nagy hatással vannak a magyar zenére, például Bartókra, Kodályra” (Kosei, 29).

A magyarokról elég egyöntetű válaszok születtek, miszerint általánosságban nyitott, tisztelettudó, segítőkész, egyszerű és szép emberek, de nagyon pesszimisták. „Szerintem sok jó ember van, ahol dolgoztam, mindenki szeretett engem” (Tamir, 21). Jellemző vélemény, hogy először hidegek vagyunk, nem mosolygunk, de később már barátságosabbá válunk. „A magyarok másképp gondolkodnak és viselkednek, mint a brazilok, de rájöttem, hogy nem udvariatlanok, hanem egyszerűen mások” (Isabella, 21). Néhány ellentétes gondolat is elhangzott, leginkább azzal kapcsolatban, hogy a lakosság hogyan áll a munkához: a német diák szerint lusták vagyunk, míg az Ecuadorból érkező hallgató úgy véli, hogy keményen dolgozunk. Megjegyezték azt is, hogy úgy érzik, nem szeretjük a külföldieket, mert nem beszélnek magyarul, bár kihangsúlyozták, hogy ezt leginkább az idősebb korosztályon észlelik. Az egyik diáknak kimondottan kellemetlen tapasztalata is volt ilyen téren: egy idős ember elkezdett kiabálni velük, mert a barátaival nem magyarul beszéltek a villamoson. Az iráni hallgató kiemelte, hogy az elmúlt években nem volt semmi problémája, de amióta menekültválság van, „nem szeretnek külföldieket látni a városban, furcsán néznek rám” (Reza, 30).

Az interjú során megkérdeztük, hogy milyen nehézségeik akadtak itt tartózkodásuk alatt, külön kitérve a hatóságokra, az emberekre, a közszolgáltatásokra, valamint az információszerezésre. A tömegközlekedéssel mindannyian meg vannak elégedve, jól szervezettnek tartják. Több esetben felmerült panaszként, hogy a boltokban, postán, az ügyintézésnél nem voltak kedvesek velük, pl. a vonatjegyek vásárlásánál, illetve buszellenőrzéskor felmerült problémaként a nyelvtudás hiánya és a kellemetlen bánásmód: „A jegyeladók durvák” (David, 22), „Üvöltözött velem a buszon az ellenőr, mert nem tudtam, hogy szakaszhatáron kívül vagyok” (Isabella, 21). A banki ügyintézésrel kapcsolatban az egyik interjúalany megjegyezte, hogy lassú az ügyintézés. „Csak egy helyen beszéltek angolul, ráadásul 4 órát kellett várni. Azóta is magyarul érkeznek az üzenetek a banktól” (Manuela, 30). A rendőrséggel és az egészségüggyel nem volt gondjuk eddig, az információszerezéssel kapcsolatban pedig olyan problémába ütközött egyikük, hogy az ételekről nem tud megfelelő információhoz jutni, mert nincs angolul feltüntetve az összetevők listája, vagy nem találja meg angolul, hogy mi is az adott ételkészlet (pl. milyen hús). Emellett felmerült, hogy a weboldalakon az információk angolul nem frissülnek, nem egyeznek a magyar weboldalon találhatóakkal.

A szolgáltatások minőségét az általános megélhetési költségekhez viszonyítva szerintük a hazánkban nyújtott szolgáltatások magas minőségűek és jó ár-érték arányúak. Az erasmusos német hallgatónak minden olcsónak számított az itteni fél éve alatt, a Stipendium Hungaricum hallgatók esetében voltak, akik szerint nem drága a megélhetés, voltak, akik az élelmiszert olcsónak, a ruházati és egyéb non-food árukat drágának érezték. Előfordult, hogy más szállásárak voltak a külföldi és a magyar hallgatók számára, „túlárazzák a külföldieknek” (Reza, 30).

Magyarországról összességében jó véleménnyel vannak, tetszik nekik az ország, többen második hazájuknak tekintik. „Itt most minden természetes, olyan, mintha az anyaországom lenne. Amikor hazamegyek Tokióba, kényelmetlen érzés, túl sok az ember, túl sok az információ, túl sok a metró” (Kosei, 29).

VÉLEMÉNYEK A FOGADÓ INTÉZMÉNYRŐL

Kíváncsiak voltunk arra, hogy az ide érkező hallgatók miért az adott intézményt választották, és hogy elvárásaikhoz képest mik a tapasztalataik az oktatásról, a tanárokról, az egyetemi szolgáltatásokról és a kurzusokról. Az egyik fontos tényező az egyetemválasztás során az volt, hogy az adott egyetem vagy az ország milyen más országokkal és egyetemekkel van partnerkapcsolatban. Másik fontos szempont az intézmények reputációja, rangsora és az általuk kínált kurzusok és tanulmányi lehetőségek: „A BME Nobel-díjasai, a projektekben való részvételi lehetőségek miatt jöttem ide” (Isabella, 21). „A program miatt választottam, az ELTE nagyon összetett programot kínált, kutatási lehetőséggel” (Manuela, 30). „Fontos volt, hogy hol kapok elég tudást a mezőgazdaságról” (George, 20). Az oktatás színvonala mindenki szerint jobb, mint amit korábban várt, mert gyakorlatias, valamint jól képzettek a tanárok. „Az oktatás minőségével meg vagyok elégedve, magas minőségű, akadémiai...” (Fernando, 34). A professzorok esetében is hasonlóképp jobb a tapasztalatuk, mint amit vártak. Többen kihangsúlyozták, hogy a tanárok segítőkészek, lehet velük e-mailen kommunikálni, nagyon képzettek, igyekeznek minél jobban bevonni a diákokat az órákba.

Az egyik vidéki önköltséges hallgatónál felmerült, hogy az órán kívül magukra vannak hagyva a hallgatók. Nem számít, ha valaki megbukik, nincs órán kívüli segítség, és jó lenne erre egy mentor, aki segít abban, hogyan kell készülni az egyes vizsgákra. A kurzusoknál negatívumként említették, hogy kevés az angol nyelvű kurzus, és indíthatnának többet. Továbbá az egyik hallgató azt vetette fel, hogy mivel kiscsoportokban folyik az oktatás, így nem ismeri a diáktársait, csak azt a pár hallgatót, akivel közös órára jár. Pozitívumok is elhangzottak, például a magas szintű oktatás és a saját órarend összeállításának lehetősége. Hiányolják a könyvtárból az angol nyelvű tankönyvválasztékot és az órákon kívüli sportolási lehetőségeket is. „Vártam, hogy lesznek az órák után sporttevékenységek, de csak testnevelési órák vannak” (Yousef, 19). A nemzetközi irodát is vegyes véleménnyel illették, előnyként hozták fel a segítőkészséget és a tájékoztatást, azonban a lassú papírmunka negatívumként merült fel. Akiket koordinátor is segít, mind nagyon meg vannak elégedve a munkájával, bármikor fordulhatnak hozzá.

A külföldi hallgatók nem igazán ismerik a magyar diákokat, körülbelül 10-20 tanulóval találkoztak maximum. Elmondták, hogy akikkel megismerkedtek, mind kedvesek, okosak és segítőkészek voltak. Az egyetemeken nem sok közös programot szerveznek a magyar hallgatókkal, amit hiányolnak is, szeretnének kapcsolatot építeni velük. „Jó lenne, ha a Stipendium Hungaricumok is rendeznének programokat” (George, 20). „Kössék össze a nagy szakadékokat, legyen integrált oktatás” (Reza, 30). Sporttevékenységeket, közös gyakorlatot, szabadtéri rendezvényeket és kirándulásokat neveztek meg mint lehetséges programokat, ahol találkozhatnának magyar diáktársaikkal. „Több csapatépítés, játék, vetélkedő jó lenne” (David, 22).

A tandem/mentorprogram segítséget nyújt nekik megérkezésükkor, azonban nem minden hallgatót támogat egy hazai diák. A megkérdezettek elmondták, hogy sok segítséget kapnak partnerüktől, azonban a tandempartnerük jobban tájékozódhatna arról, hogy a szükséges iratokat hogyan tudják megszerezni, mi az eljárási rendszer, hogy ezáltal segítsenek nekik meggyorsítani az ügyintézési folyamatokat. Egy esetben hangzott el, hogy a partner nem segítette a hallgatót: az Erasmus ösztöndíjas diák emelte ki, hogy ideérkezésekor nem fogadta őt, nem tudta, mit merre talál, még a kollégiumot sem.

3.

A KVANTITATÍV KUTATÁS MÓDSZERTANA

„2016. június, külföldi hallgatók, online megkérdezés”

A kvantitatív kutatás során online kérdőívet használtunk, melyet a hazánkban tanuló külföldi diákok e-mail címére továbbítottunk a Tempus Közalapítvány segítségével, valamint az intézményi koordinátorokon keresztül. A felmérés 2016 júniusában több kiküldési hullámban zajlott, a kérdőív kitöltése kb. 15-20 percet vett igénybe. A minta végleges elemszáma 1566 fő². Az adatokat az SPSS.22. statisztikai programcsomag segítségével elemeztük.

A analízis során többször elemzésre kerül a 2013-as eredményekkel való összehasonlítás, amit azonban számos korlát figyelembe vételével lehet csak megtenni, elsősorban a két minta eltéréseiből fakadóan. Ezeket a következő táblázatban foglaljuk össze.

Több esetben a fentiek – elsősorban a nagyon eltérő gazdasági fejlettségi kategóriák – miatt, az erasmusos cserehallgatókat fogjuk összehasonlítani a 2013-as és a 2016-os mintában, ugyanis a 2016-os Erasmus ösztöndíjasok esetében nagyjából hasonlóak e tekintetben a megoszlások, mint a 2013-as mintában.

² A kutatás nem reprezentatív, mivel a külföldi hallgatók populációja nem pontosan meghatározható, azonban a Stipendium Hungaricum hallgatók nagy százaléka válaszolt, így rájuk vonatkozóan érvényes megállapításokat fogalmazhatunk meg (a kérdőív 1598 Stipendium Hungaricum hallgatónak lett kiküldve, 1269 hallgató válaszolt az adatbázis lezárásáig).

1. táblázat: A 2013-as és a 2016-os minta jellemzői

a minta jellemzői	2013-as minta	2016-os minta
a minta elemszáma	404	1566
tanulmányok ideje	2010-2013 között cserehallgató volt hazánkban	A 2015/2016-os akadémiai évben cserehallgató vagy teljes idejű képzésben részt vevő hallgató volt hazánkban
hallgatói program szerinti összetétel	csak cserehallgatók (elsősorban Erasmus)	cserehallgatók (elsősorban Erasmus) és teljes idejű képzésben résztvevők (elsősorban Stipendium Hungaricum)
BA-MA-PhD program aránya	51%-40%-5%	45%-37%-13%
országok száma	49	72
gazdasági fejlettség szerinti kategóriák	fejletlen 33%, közepesen fejlett 22%, fejlett 45%	elmaradott 43%, fejletlen 41%, közepesen fejlett 9% , fejlett 7%; erasmusosok esetében: fejletlen (és elmaradott) 36%, közepesen fejlett 27% fejlett 37%
egyetemek száma	28	27
Budapest-vidék	66% fővárosi, 34% vidéki	44% fővárosi, 56% vidéki

A MINTA DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

„1566 diák, 72 országból”

4.1. A válaszadók származási országa

A válaszadók 72 különböző országból érkeztek hazánkba tanulni. A megkérdezettek közül a legtöbb külföldi hallgató Kínából (11%), Jordániából (9%), Vietnámból (6%), valamint Tunéziából, Japánból, Nigériából, Algériából, Törökországból (5-5%), Mongóliából és Indiából (4-4%) származik. Ebből a 10 országból érkező hallgatók teszik ki a minta 60 százalékát, a további részletes elemzésekkor – megfelelő mintanagyságuk miatt – ezeket az országokat lehet majd külön-külön is figyelembe venni.

2. táblázat: A válaszadók származási országa

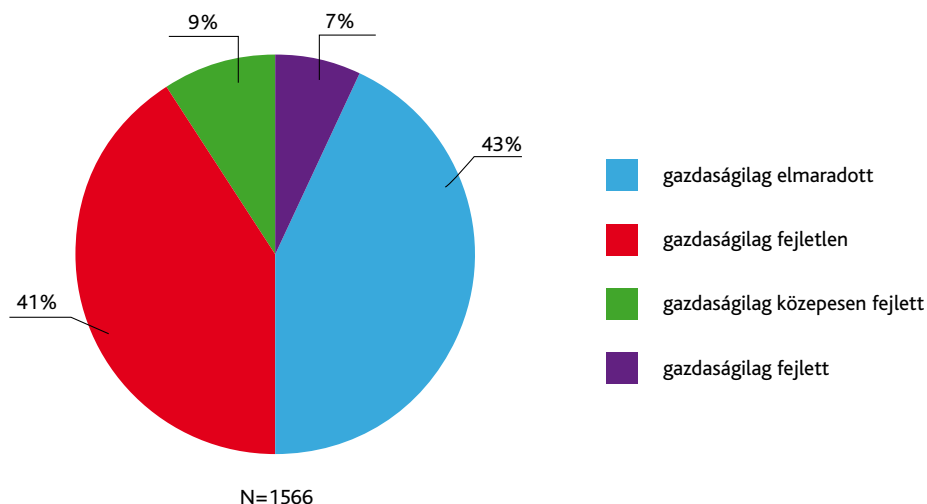
Ország	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
Kína	177	11,3%
Jordánia	144	9,2%
Vietnám	101	6,4%
Tunézia	76	4,9%
Japán	75	4,8%
Nigéria	72	4,6%
Algéria	71	4,5%
Törökország	70	4,5%
Mongólia	67	4,3%
India	66	4,2%
Kazahsztán	54	3,4%
Irak	47	3,0%

Németország	44	2,8%
Azerbajdzsán	43	2,7%
Ecuador	41	2,6%
Grúzia	36	2,3%
Palesztina	21	1,3%
11-20 fő Brazília, Costa Rica, Franciaország, Jemen, Kolumbia, Laosz, Macedónia, Marokkó, Moldova, Norvégia, Olaszország, Portugália, Románia, Spanyolország	206	13,2%
10 fő alatti Angola, Argentína, Ausztrália, Ausztria, Belgium, Belorusz Köztársaság, Bosznia-Hercegovina, Bulgária, Ciprus, Csehország, Egyesült Királyság, Egyiptom, Észtország, Finnország, Fülöp-szigetek, Ghána, Görög- ország, Hollandia, Horvátország, Irán, Izrael, Írország, Kambodzsa, Kanada, Koreai Köztársaság, Kurd terület, Kuvait, Lengyelország, Lettország, Libanon, Litvánia, Mexikó, Namíbia, Oroszország, Svájc, Szerbia, Szlová- kia, Tajvan, Ukrajna, Uruguay, USA	155	9,9%

55 országot 20 főnél kevesebb válaszadó képvisel a mintában, ezért a további vizsgálatokhoz két szempont szerint országcsoportokat képeztünk.

A 72 országot négy kategóriába soroltuk gazdasági fejlettség szerint, az egy főre eső GDP (nominális) jövedelem figyelembe vételével (2015-ös IMF adatok alapján). A képzett csoportokban a hallgatók 7 százaléka gazdaságilag fejlett országból, 9 százaléka közepesen fejlett országból, 41 százaléka gazdaságilag fejletlenebb, 43 százaléka pedig gazdaságilag elmaradott országból származik.

1. ábra: A válaszadók származási országa gazdasági fejlettségi kategóriák szerint (%)

3. táblázat: A válaszadók származási országa gazdasági fejlettségi kategóriák szerint

Gazdaságilag elmaradott (GDP/fő 5 000 dollár alatt) N=674 43%	Gazdaságilag fejletlen (GDP/fő 5 000-15 000 dollár) N=638 41%	Gazdaságilag közepesen fejlett (GDP/fő 15 001-35 000 dollár) N=137 9%	Gazdaságilag fejlett (GDP/fő 35 000 dollár felett) N=117 7%
Algéria, Angola, Bosznia-Hercegovina, Egyiptom, Fülöp-szigetek, Ghána, Grúzia, India, Irak, Irán, Jemen, Kurd terület Kam-bodzsa, Laosz, Macedónia, Moldova, Mongólia, Marokkó, Nigéria, Palesztina, Tunézia, Ukrajna, Vietnám	Argentína, Azerbajdzsán, Belorusszia, Brazília, Bulgária, Costa Rica, Ecuador, Horvátország, Jordánia, Kazahsztán, Kína, Kolumbia, Lengyelország, Lettország, Libanon, Litvánia, Mexikó, Namíbia, Oroszország, Románia, Szerbia, Törökország	Ciprus, Csehország, Észtország, Görögország, Japán, Koreai Köztársaság, Kuvait, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Szlovákia, Tajvan, Uruguay	Ausztrália, Ausztria, Belgium, Egyesült Királyság, Finnország, Franciaország, Hollandia, Írország, Izrael, Kanada, Németország, Norvégia, Svájc, USA

A teljes mintához képest a gazdaságilag elmaradottabb országokból érkező hallgatók között szignifikánsan nagyobb a férfiak aránya (62% ffi vs. 38% nő), míg a közepesen fejlett és fejlett országokból a nők aránya (65% nő vs. 35% ffi). Japánból, Mongóliából és Kínából arányaiban több nő, Nigériából, Tunéziából és Jordániából több férfi válaszadó hallgatónk volt, mint a teljes mintára jellemző férfi-nő megoszlás.

Az országokat régiókba sorolva a következő csoportokat alakítottuk ki további elemzések céljából. A régiók meghatározásakor a Stipendium Hungaricum partnerországok Tempus Közalapítvány által használt régiós felosztását alkalmaztuk. Az egyéb csoportba került pl. Kanada, az USA és Ausztrália is, mivel kis elemszámuk miatt nem képezhető belőlük az elemzés szempontjából releváns csoport. A válaszadók ötöde Kelet-Ázsiából, 16%-a a Közel-Keletről érkezett. Emellett még 10% feletti az EU-s és az észak-afrikai országokból származó hallgatók száma.

4. táblázat: A válaszadók származási országa régiók szerint

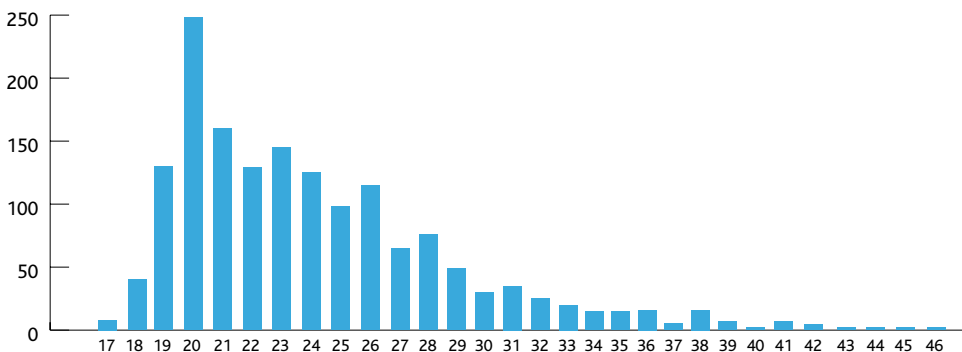
Régió	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
Kelet-Ázsia	321	20,5%
Közel-Kelet	251	16,0%
EU	164	10,5%
Észak-Afrika	161	10,3%
Délkelet-Ázsia	125	8,0%
Kelet-Európa	106	6,8%
Nyugat-Balkán	98	6,3%

Afrika	89	5,7%
Közép-és Dél-Amerika	70	4,5%
Dél-Ázsia	66	4,2%
egyéb	61	3,9%
Közép-Ázsia	54	3,4%

4.2. A válaszadók neme, életkora

A mintában szereplők 54%-a férfi, 46%-a nő. A válaszadók átlagos életkora 24,1 év (szórás: 4,79, terjedelem: 17-54 év, módusz: 20 év). A megkérdezettek közel kétharmada (73%-a) 19 és 25 év közötti.

2. ábra: A válaszadók kora (gyakoriság, fő)

N=1566

A férfiak átlagéletkora 24,5, a nőké 23,6 év. Az alapképzésben tanulók átlagéletkora 21 év, a mesterképzésben részt vevőké 26 év. Az átlagos életkor az osztatlan képzés hallgatóinál 24 év, az előkészítő programban részt vevők csoportjában 22 év, a specializációs program hallgatóinál 26 év, a PhD hallgatók esetében pedig 30 év. A teljes idejű képzésben (elsősorban Stipendium Hungaricum hallgatók) 24,3 év, a részidősben (elsősorban Erasmus hallgatók) 23,3 év az átlagéletkor. A Stipendium Hungaricum hallgatók átlagéletkora a mintában 24,2 év, az Erasmus hallgatóké 22,8 év.

4.3. A válaszadók anyagi helyzete a Magyarországon tanuló külföldi hallgatókhoz és a saját országbeli hallgatókéhoz viszonyítva

A megkérdezettek 51%-a átlagosnak érzékeli saját pénzügyi helyzetét otthoni diáktársaival való összehasonlításban. Amikor a diákoknak a többi Magyarországon tanuló külföldi hallgatóval kellett összehasonlítani anyagi körülményeiket, a két alsó jövedelmi kategória felé tapasztaltunk elmozdulást: kicsit vagy sokkal rosszabbnak véli finánciális helyzetét 40% (ez az érték csak 20% a saját országbeli diákokkal való összehasonlítás esetén). Ezzel a két alsó kategória vs. átlagos jövedelmi kategória vs. a két felső kategória 20%-50%-30%-os aránya 40%-40%-20%-ra fordult. A mintában nagyon magas a gazdaságilag fejletlenebb országokból származó hallgatók aránya, így ez tükröződik ezeken az eredményeken is.

5. táblázat: A válaszadók pénzügyi helyzete a saját országbeli diákokhoz és az itteni többi külföldi diákokhoz képest

„Hogyan ítéled meg a pénzügyi helyzetedet?”	A saját országbeli diákokhoz képest N=1566 100%	Az itteni többi külföldi diákokhoz képest N=1566 100%
sokkal rosszabb, mint az átlag	4,3%	14,4%
kicsit rosszabb, mint az átlag	15,4%	25,2%
átlagos	51,4%	42,3%
valamivel jobb, mint az átlag	21,8%	13,2%
sokkal jobb, mint az átlag	7,1%	4,9%

A hallgatók saját anyagi helyzetükre vonatkozóan a gazdasági fejlettség szerint kialakított országkategóriákkal összhangban nyilatkoztak, a kapcsolat szignifikáns ($p=0,0001$). Vagyis a fejlettebb országokból érkezett hallgatók az átlagnál jobbnak ítélik meg saját pénzügyi státuszukat a hazánkban tanuló többi külföldi diákéhoz viszonyítva (47 százalékuk jelölte meg a „sokkal jobb, mint az átlag” és az „átlagnál valamivel jobb” kategóriákat, míg a legkevésbé fejlett országokból érkezőknek csak 15 százaléka értékelte így a helyzetét).

A vidéken tanuló hallgatók nagyobb arányban érzékelik anyagi lehetőségeiket az átlagosnál kicsit vagy sokkal rosszabbnak, mint azok, akik Budapesten végzik tanulmányaikat. Az ún. layer-teszt (3. változó hatásának kontrollálása) alapján e mögött jórészt az az összefüggés áll, hogy a vidéki intézményekben magasabb a gazdaságilag elmaradott és a gazdaságilag fejletlenebb országokból érkezők (elsősorban Stipendium Hungaricum hallgatók) aránya, mint a fővárosiakban.

4.4. A válaszadók ösztöndíjon kívül kapott anyagi támogatása

A mintában szereplők 67 százaléka semmilyen egyéb pénzügyi juttatásban nem részesül az Erasmus/Erasmus Mundus/CEEPUS/EGT Alap Ösztöndíj/Bilaterális/Stipendium Hungaricum ösztöndíjon kívül. A támogatásban részesülők elsősorban külföldi államtól, illetve a magyar államtól kapott ösztöndíjról

számoltak be (17%, illetve 12%). Hazai vagy külföldi alapítványtól, szervezettől vagy vállalattól csak 3-3 százalék élvez anyagi segítséget.

6. táblázat: A válaszadók ösztöndíjon kívül kapott anyagi juttatásai (több válasz adható, N=1566)

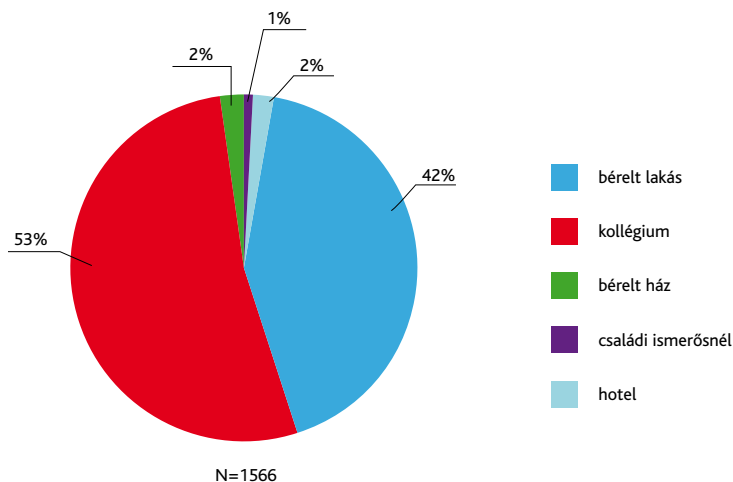
„Részesülsz e más ösztöndíjban az Erasmus/Erasmus Mundus/CEEPUS/EGT Alap Ösztöndíj/Bilaterális/Stipendium Hungaricum ösztöndíj mellett?”	említette százalék %
egyáltalán nem	66,8%
igen, a külföldi államtól	17,2%
igen, a magyar államtól	11,9%
igen, magyar alapítványtól/szervezettől/vállalattól	2,7%
igen, külföldi alapítványtól/szervezettől/vállalattól	2,6%

Az átlagoshoz képest kiemelkedően magas a külföldi államtól kapott plusz juttatás aránya a műszaki- és az agrártudományok területén tanuló hallgatók között. A magyar állam által támogatott hallgatókat a jog- és a gazdaságtudományok hallgatói között, valamint a vidéki intézményekben tanulók és az alapszakos válaszadók között találunk az átlagosnál magasabb számban.

4.5. A válaszadók magyarországi lakhelye

A válaszadók 53 százaléka kollégiumban, 42 százaléka bérelt lakásban lakik/lakott Magyarországon, a fennmaradó 5 százalék bérelt házban, ismerősnél vagy hotelben szállt meg.

3. ábra: A válaszadók magyarországi lakhelye (%)

A budapesti intézményekben tanulók szignifikánsan nagyobb arányban élnek bérelt lakásban, mint a vidékiek (52% vs. 35%), a vidéki hallgatók pedig jellemzően kollégiumban laknak (61% vs. fővárosi 42%). E mögött az az összefüggés is áll, hogy míg a válaszadó Stipendium Hungaricum (SH) hallgatók 60 százaléka, az Erasmus hallgatóknak csak 40 százaléka tanul vidéki intézményben, és az SH hallgatók jóval magasabb arányban vesznek igénybe kollégiumi szálláslehetőséget.

Természetesen a jobb anyagi helyzetben lévő hallgatók nagyobb arányban bérelnek lakást. Ha ezt az összefüggést kontrolláljuk a Budapest-vidék és az Erasmus-SH ösztöndíjas program változókra, azt látjuk, hogy ez az összefüggés csak Budapesten szignifikáns.

A MINTA OKTATÁSDEMOGRÁFIAI JELLEMZŐI

„A mintában 27 felsőoktatási intézmény diákjai szerepelnek, 81%-uk Stipendium ösztöndíjas hallgató”

5.1. A válaszadók felsőoktatási intézménye

Az adatbázisban 27 hazai felsőoktatási intézmény hallgatóinak válaszai szerepelnek. A minta valamivel több mint fele (54%-a) 5 intézmény diákjaiból áll össze (Pécsi Tudományegyetem, Debreceni Egyetem, Szegedi Tudományegyetem, Budapesti Gazdasági Egyetem, Szent István Egyetem), 85 százalékát pedig 10 egyetem hallgatói képviselik: a fentiekén kívül az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Budapesti Corvinus Egyetem, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Miskolci Egyetem és az Óbudai Egyetem diákjai. A fent felsorolt tíz intézmény egyesével a minta 5–15 százalékát képviseli, így a további részletes elemzésekkor ezen intézményeket lehet majd külön-külön is figyelembe venni, megfelelő (70 fő feletti) mintanagyságuk miatt.

7. táblázat: A válaszadók felsőoktatási intézménye

„Jelenleg melyik egyetem/ főiskola hallgatója vagy Magyarországon?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
Pécsi Tudományegyetem	231	14,8%
Debreceni Egyetem	189	12,1%
Szegedi Tudományegyetem	158	10,1%
Budapesti Gazdasági Egyetem	139	8,9%

Szent István Egyetem, Gödöllő	129	8,2%
Eötvös Loránd Tudományegyetem	123	7,9%
Budapesti Corvinus Egyetem	113	7,2%
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	101	6,4%
Miskolci Egyetem	74	4,8%
Óbudai Egyetem	72	4,6%
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	44	2,8%
Semmelweis Egyetem	36	2,3%
Kaposvári Egyetem	24	1,5%
Pázmány Péter Katolikus Egyetem	22	1,4%
Eszterházy Károly Egyetem (Károly Róbert Főiskola beolvadásával), Eger	25	1,6%
Széchenyi István Egyetem, Győr	16	1,0%
Balassi Intézet (nem felsőoktatási intézmény, előkészítő programot kínál)	16	1,0%
Kodolányi János Egyetem, Székesfehérvár	11	0,7%
Nemzeti Közszerződési Egyetem	11	0,7%
Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron	9	0,6%
Dunaújvárosi Egyetem	8	0,5%
Zsigmond Király Egyetem	5	0,3%
Moholy-Nagy Művészeti Egyetem	3	0,2%
Debreceni Református Hittudományi Egyetem	2	0,1%
Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem	2	0,1%
Magyar Táncművészeti Főiskola	2	0,1%
Magyar Képzőművészeti Egyetem	1	0,1%

A megkérdezett hallgatók 44 százaléka fővárosi egyetemen, 56 százaléka pedig vidéki intézményben folytatta/folytatja tanulmányait. A mintában 12 vidéki és 15 budapesti intézmény szerepel. A mintában szereplő hallgatók 30 százaléka kiemelt egyetemi, 54 százaléka kutatóegyetemi minősítéssel rendelkező intézmény hallgatója.

A férfi-női hallgatók aránya a legtöbb felsőoktatási intézményben hasonló, a Corvinuson, a BGE-n és az ELTE-n a nők, a Szent István és a Miskolci Egyetemen a férfiak száma felülreprezentált.

Szignifikáns különbségeket találtunk a nagy elemszámmal részt vevő intézmények között az országfejlettségi kategóriákat illetően. A BGE-n, a Miskolci és a Szent István Egyetemen a gazdaságilag elmaradott, a Pécsi Tudományegyetemen a gazdaságilag fejletlen, a Debreceni Egyetemen a közepesen fejlett, Szegeden pedig a közepesen fejlett és a fejlett országokból jövő hallgatók száma kiemelkedő a teljes mintában tapasztaltakhoz képest.

Összesítésben elmondható, hogy a vidéki intézményekben – a mintabeli arányokhoz képest – a gazdaságilag fejletlenebb országokból érkező, a fővárosi intézményekben pedig a gazdagabb országokból érkező hallgatók aránya magasabb (a három változót együttesen megfigyelve az látszik, hogy a fejlettebb országokból érkező Erasmus hallgatók a fővárosban vannak magasabb arányban, az elmaradottabb és fejletlenebb országokból érkezők pedig vidéken).

8. táblázat: A válaszadók aránya a felsőoktatási intézményekben országfejlettségi kategóriák szerint

intézmény	gazdaságilag elmaradott N=674 43%	gazdaságilag fejletlen N=638 41%	gazdaságilag közepesen fejlett N=137 9%	gazdaságilag fejlett N=117 7%
Pécsi Tudományegyetem	24,2%	65,8%	6,9%	3,0%
Debreceni Egyetem	46,6%	42,9%	10,6%	0,0%
Szegedi Tudományegyetem	42,4%	33,5%	11,4%	12,7%
Budapesti Gazdasági Egyetem	55,1%	35,5%	0,0%	9,4%
Szent István Egyetem, Gödöllő	70,5%	27,9%	0,0%	1,6%
Eötvös Loránd Tudományegyetem	44,7%	42,3%	6,5%	6,5%
Budapesti Corvinus Egyetem	28,3%	56,6%	6,2%	8,8%
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	54,5%	42,6%	2,0%	1,0%
Miskolci Egyetem	76,7%	23,3%	0,0%	0,0%
Óbudai Egyetem	47,2%	38,9%	4,2%	9,7%

A következő táblázat régiók és országok szerint mutatja be a mintában nagy létszámmal szereplő egyetemeket, megjelölve a felülreprezentált eseteket.

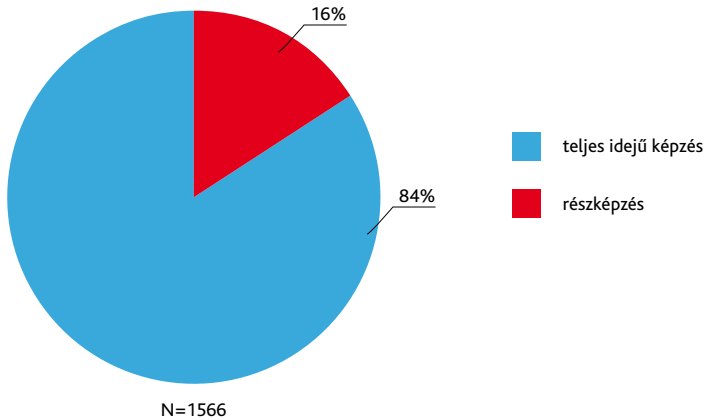
9. táblázat: Felülreprezentált válaszadók a felsőoktatási intézményekben régiók és országok szerint

Intézmény	Felülreprezentált régiók	Felülreprezentált országok (a 10 nagy létszámú ország közül)
Pécsi Tudományegyetem	Kelet-Ázsia, Közel-Kelet	Jordánia, Kína
Debreceni Egyetem	Afrika, Kelet-Ázsia, Közel-Kelet	Japán, Jordánia, Nigéria
Szegedi Tudományegyetem	Dél-Ázsia	India, Japán
Budapesti Gazdasági Egyetem	Kelet-Európa, Közép Ázsia, Észak-Afrika	Mongólia, Tunézia
Szent István Egyetem, Gödöllő	Nyugat-Balkán, Afrika	Nigéria
Eötvös Loránd Tudományegyetem	Közép Ázsia, Észak-Afrika, Közép- és Dél-Amerika, EU	Algéria, Törökország, Tunézia
Budapesti Corvinus Egyetem	Közép- és Dél-Amerika, Kelet-Európa, EU, Nyugat-Balkán	Kína, Törökország
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	Délkelet-Ázsia	Vietnám
Miskolci Egyetem	Afrika, Észak-Afrika, Dél-Ázsia	Algéria, India, Nigéria
Óbudai Egyetem	EU	Algéria, Vietnám

5.2. A válaszadók képzési programjának típusa

A megkérdezettek 84 százaléka teljes idejű (full-time), 16 százaléka részképzéses (part-time) hallgató.

4. ábra: A válaszadók képzési programjának típusa (%)

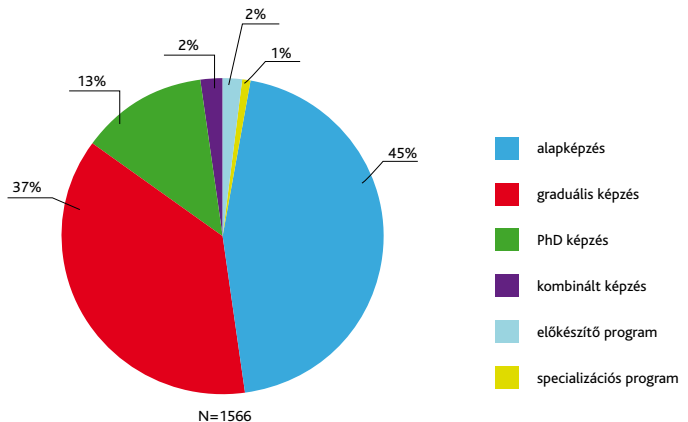

A Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok nagy része teljes idejű oktatásban vesz részt, az erasmusos hallgatók pedig értelemszerűen részképzésben.

5.3. A válaszadók képzési programjának szintje

A válaszadók 45 százaléka alapképzésben (Bachelor), 37 százaléka graduális képzésben (Master) tanul, 13 százalék pedig PhD program résztvevője. Ezen kívül 2% osztatlan képzés (one-tier master) hallgatója, 2% előkészítő tanulmányokat folytat (pl. magyar nyelvű képzéshez), 1% pedig ún. specializációt nyújtó képzésen vesz részt.

5. ábra: A válaszadók képzési programjának szintje (%)

A nagyobb elemszámú intézmények esetében a teljes mintában tapasztalt alapszak-mesterszak-PhD 45-37-13 százalékos arányához képest a következő eltérések figyelhetők meg. A Corvinus Egyetemen, az ELTE-n és a Miskolci Egyetemen eltolódást tapasztaltunk a mesterszakosok irányába (54%, 58% és 71%). Az Óbudai Egyetemen, a Debreceni Egyetemen és a Pécsi Tudományegyetemen pedig az alapszakosok felé hajlik a minta (60%, 59% és 64%). Kiemelkedően magas a PhD hallgatók aránya a teljes mintához képest a Szent István Egyetemen és a Szegedi Tudományegyetemen (29-29%).

A mintában a nagy létszámú országok közül a kínai és a jordániai hallgatók arányai térnek el jelentősebben a többi országból érkező hallgatóhoz viszonyítva – esetükben több az alapszakos (57% és 84%, vs. teljes minta 45%) diák. Felülreprezentált a mesterhallgatók száma (a teljes mintában 37%) a következő országok esetében: Algéria (86%), Nigéria (49%), Tunézia (58%), Törökország (64%). A PhD hallgatók aránya a teljes mintában 13%, ezzel szemben jóval magasabb Vietnám (26%) és India (60%) hallgatóinak számát tekintve.

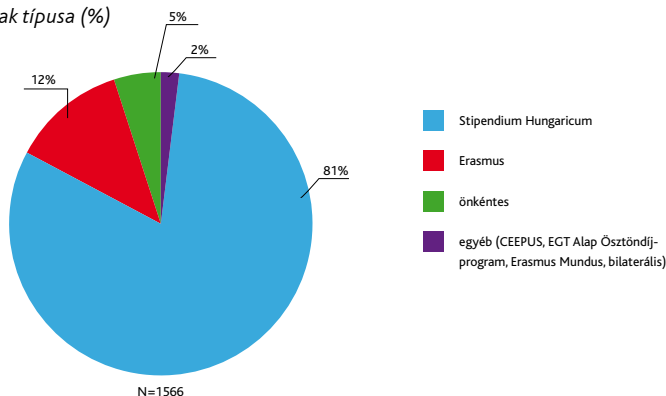
5.4. A válaszadók ösztöndíjprogramjának típusa, a Stipendium Hungaricum és az Erasmus ösztöndíjas hallgatók jellemzése

A teljes külföldi hallgatószámok Magyarországon a következők voltak:

- Külföldi hallgatók összesen 2015/16 ősz: 26155 fő, 2015/16 tavasz: 24398 fő,
- Stipendium Hungaricum program 2015/16 ősz: 1270 fő, 2015/16 tavasz: 1339 fő,
- Science without Borders program 2015/16 ősz: 294 fő, 2015/16 tavasz: 309 fő,³
- Erasmus program (az elérhető legfrissebb adat): 2013-ban 4764 fő bejövő hallgató,⁴
- CEEPUS program a 2015/2016-ös tanévben: 295 fő bejövő hallgató.⁵

A mintában szereplők túlnyomó része – 81 százaléka (1269 fő) – Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgató (következő – 2016. szeptemberi – ösztöndíjuk folyósításának feltétele volt a kérdőív kitöltése). Az adatbázis további része a következők szerint épül fel: 12% (189 fő) Erasmus ösztöndíjas, 5% (71 fő) önkéntes, emellett néhány hallgató (összesen a minta 2%-a) CEEPUS, Erasmus Mundus, EGT Alap Ösztöndíjprogram, Science without Borders program vagy bilaterális program keretében végzi tanulmányait Magyarországon.

6. ábra: A válaszadók ösztöndíjának típusa (%)

3 Forrás: Oktatási Hivatal Felsőoktatási Információs Rendszer adatbázis

4 Forrás: <http://tk.hu/palyazatok/1016/statisztikak>

5 Forrás: Tempus Közalapítvány

A Stipendium Hungaricum ösztöndíj jellegéből kifolyólag a régiós arányokról elmondható, hogy a kelet-európai, nyugat-balkáni és az EU régió kivételével a többi régióból szinte csak SH hallgatók vannak a mintában. A régiós megoszlásokat a következő táblázatban részletezzük.

10. táblázat: A válaszadó Stipendium Hungaricum vs. Erasmus vs. önköltséges hallgatók aránya régiók szerint (a 100%-hoz hiányzó néhány százalék egyéb programos hallgatókból tevődik össze)

Régió	SH hallgatók aránya N=1269	Erasmus hallgatók aránya N=189	önköltséges hallgatók aránya N=71
Dél-Ázsia	100%	0%	0%
Délkelet-Ázsia	98%	0%	0%
Közép-Ázsia	98%	0%	0%
Észak-Afrika	98%	0%	0%
Közép- és Dél-Amerika	97%	0%	0%
Közel-Kelet	96%	0%	3%
Kelet-Ázsia	95%	0%	2%
Afrika	92%	0%	5%
Kelet-Európa	85%	11%	1%
Nyugat-Balkán	75%	21%	2%
EU	0%	85%	12%
egyéb	0%	15%	51%

Az országokat gazdasági fejlettségi kategóriák alapján csoportosítva a következő megoszlásokat találjuk az ösztöndíjtípus vonatkozásában:

11. táblázat: A válaszadó Stipendium Hungaricum vs. Erasmus vs. önköltséges hallgatók aránya származási ország gazdasági fejlettségi kategóriája szerint (a 100%-hoz hiányzó néhány százalék egyéb programos hallgatókból tevődik össze)

Származási ország gazdasági fejlettségi kategóriája	SH hallgatók aránya N=1269	Erasmus hallgatók aránya N=189	Önköltséges hallgatók aránya N=71
elmaradott	96%	2%	2%
fejletlen	87%	9%	1%
közepesen fejlett	37%	52%	9%
fejlett	0%	59%	34%

A nők aránya az Erasmus programban magasabb (73% vs. teljes minta 46%), a férfiaké a Stipendium Hungaricum hallgatók között (58% vs. minta 54%). Ez egyébként összefügg a származási országgal, hiszen az SH-s hallgatók között több az elmaradottabb országból érkező hallgató, ahonnan több férfi jött hozzánk tanulni. Az SH programban szignifikánsan felülreprezentált a mesterhallgatók (39% vs. teljes minta 37%) és a PhD hallgatók (14% vs. teljes minta 13%)⁶ száma, az Erasmus programban a BA hallgatók száma (67% vs. teljes minta 45%).

6 Megjegyzés: mivel a minta nagy része SH hallgató, az 1-2 százalékos eltérés is szignifikáns.

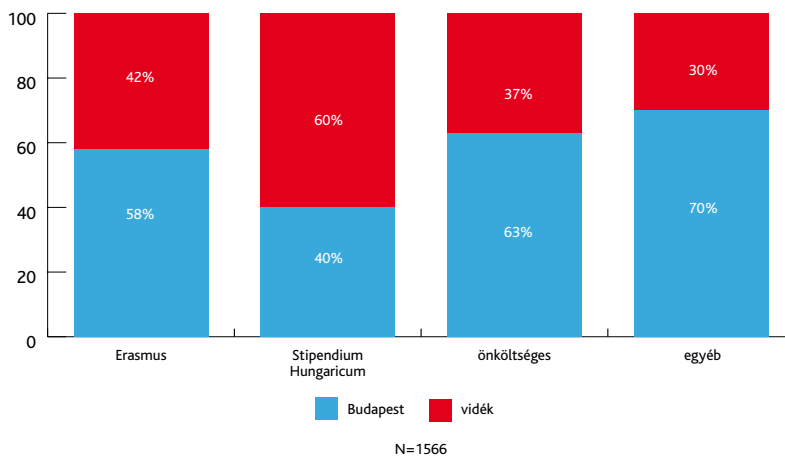
A következő táblázatban a mintában nagy létszámmal szereplő intézmények ösztöndíjas és önköltséges hallgatóinak a vizsgált mintára vonatkozó százalékos megoszlását mutatjuk be.

12. táblázat: A válaszadó Stipendium Hungaricum vs. Erasmus vs. önköltséges hallgatók aránya intézmények szerint (a 100%-hoz hiányzó néhány százalék az egyéb programos hallgatókból tevődik össze)

„Jelenleg melyik egyetem/főiskola hallgatója vagy Magyarországon?”	SH hallgatók aránya N=1269	Erasmus hallgatók aránya N=189	önköltséges hallgatók aránya N=71
Szent István Egyetem, Gödöllő	98%	2%	0%
Pécsi Tudományegyetem	94%	1%	4%
Miskolci Egyetem	93%	7%	0%
Debreceni Egyetem	92%	6%	0%
Budapesti Gazdasági Egyetem	87%	10%	0%
Óbudai Egyetem	81%	19%	0%
Eötvös Loránd Tudományegyetem	80%	19%	1%
Budapesti Corvinus Egyetem	80%	18%	1%
Szegedi Tudományegyetem	73%	13%	10%
Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	72%	1%	13%

Vidéken jellemzőbb az SH-s, Budapesten az Erasmus hallgatók túlsúlya, melyet az alábbi ábra szemléltet.

7. ábra: Fővárosi-vidéki intézmények megoszlása az ösztöndíjtípus tükrében (%)

5.5. A válaszadók tanulmányának hossza külföldi és magyarországi intézményükben

A megkérdezettek 65 százalékának nincs külföldön felsőoktatási anyaintézménye, mivel teljes idejű képzésben tanul Magyarországon. További 20 százalék a 2. 4. vagy 6. szemeszterben tanul jelenleg otthon (a felmérés a tavaszi szemeszter végén készült). Elenyésző (1-2 százalékos) azoknak az aránya, akik ettől eltérő szemeszterükben járnak otthoni tanulmányaikban.

13. táblázat: A válaszadók eddigi külföldi intézményben eltöltött tanulmányának hossza

„Hányadik szemesztert töltöd otthoni intézményedben?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
egy sem, teljes idejű képzés Magyarországon	1020	65,1%
1. szemeszter	16	1,0%
2. szemeszter	137	8,7%
3. szemeszter	39	2,5%
4. szemeszter	102	6,5%
5. szemeszter	25	1,6%
6. szemeszter	73	4,7%
7. szemeszter	25	1,6%
8. szemeszter	40	2,6%
9. szemeszter	10	0,6%
10. szemeszter	35	2,2%
11. szemeszter	1	0,1%
12. szemeszter	10	0,6%
13. szemeszter	33	2,1%

Válaszadóink 92 százaléka első–negyedik szemeszterét tölti hazánkban, csak 8 százalék tanul ennél hosszabb ideje nálunk. 47 százalék két szemesztert töltött eddig Magyarországon, 24 százalék négyet (a felmérés a 2015/16-os tanév 2. félévének végén készült).

14. táblázat: A válaszadók Magyarországon eddig eltöltött tanulmányának hossza

„Hány szemesztert töltöttél eddig összesen Magyarországon?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
1 szemeszter	188	12,0%
2 szemeszter	739	47,2%
3 szemeszter	130	8,3%
4 szemeszter	377	24,1%
5 vagy annál több szemeszter	132	8,4%
5 vagy annál több szemeszter, részletezve		
5 szemeszter	14	0,9%
6 szemeszter	54	3,4%
7 szemeszter	8	0,5%

8 szemeszter	24	1,5%
9 szemeszter	5	0,3%
10 szemeszter	8	0,5%
11 szemeszter	0	0,0%
12 szemeszter	10	0,6%
13 szemeszter	9	0,6%

5.6. A válaszadók tanulmányának fő területe

Legnagyobb arányban a gazdasági és műszaki területen tanulók vannak a mintában (19% és 15%), 9-9 százalékot képviselnek az orvostudományi és az informatikai szakokon tanuló hallgatók.

15. táblázat: A válaszadók képzési területe

„Milyen szakterületen tanulsz?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100
gazdaságtudomány	296	18,9%
műszaki tudomány	233	14,9%
informatika	141	9,0%
orvos- és egészségügytudomány	137	8,7%
jog és közigazgatás	118	7,5%
agrártudomány	88	5,6%
bölcsészstudomány	81	5,2%
természettudomány	62	4,0%
művészet	58	3,7%
társadalomtudomány	26	1,7%
pedagógusképzés	14	0,9%
sporttudomány	3	0,2%
hittudomány	2	0,1%
egyéb	307	19,6%

A minta általános eloszlásához képest informatikai és műszaki szakokon több a férfi, bölcsész, közgazdász, természet- és társadalomtudományi, valamint pedagógusképzési szakokon több a nő.

A mintában az átlaghoz képest több a PhD hallgató bölcsész-, jog- és közigazgatás, valamint orvostudományi szakterületeken, és felülreprezentált az alapszakos hallgatók száma a pedagógusképzésben, a mesterhallgatók száma pedig a természettudományokban.

A nagy létszámú országokat és az egyes régiókat elemezve a következő táblázatban található szakterületek tűnnek ki magasabb elemszámukkal.

16. táblázat: Felülreprezentált válaszadók az egyes szakterületeken régiók, országok, gazdasági fejlettség szerint

szakterület	felülreprezentált régiók	felülreprezentált országok (a 10 nagy létszámú ország közül)	felülreprezentált gazdasági fejlettségi kategóriák
gazdaságtudomány	Kelet-Ázsia, Kelet-Európa	Mongólia	fejletlen o.
műszaki tudomány	Közel-Kelet, Afrika,	Algéria, Mongólia, Nigéria	elmaradott o.
informatika	Afrika, Délkelet-Ázsia, Észak-Afrika	Nigéria, Tunézia, Vietnám	elmaradott o.
orvos- és egészségtudomány	Dél-Ázsia, EU	India	fejlett o.
jog és közigazgatás	Közel-Kelet, Kelet-Ázsia	Japán, Jordánia	közepesen fejlett o.
agrártudomány	Délkelet-Ázsia, Afrika, Nyugat-Balkán	Kína, Nigéria, Törökország, Vietnám	elmaradott o.
bölcsész tudomány	Nyugat-Balkán, EU	Algéria, Kína, Törökország	
természettudomány	Délkelet-Ázsia	Törökország	
művészet	Kelet-Ázsia	Japán	közepesen fejlett o.
társadalomtudomány	EU		fejlett o.
pedagógusképzés, hittudomány, sporttudomány	alacsony elemszámok		

A Stipendium Hungaricum hallgatók felülreprezentáltak a műszaki tudományok, az informatika, az agrár- és a természettudományok területén, az Erasmus ösztöndíjasok a társadalom- és bölcsész tudományok hallgatói között, az önköltséges hallgatók pedig az orvos- és egészség tudományokban.

5.7. A válaszadók magyar és angol nyelvtudása, akadémiai teljesítménye, önbizalma

A válaszadók nagy része (63%) csak pár szót ismer magyarul, mindössze négy százalék beszél anyanyelvi szinten vagy nehézségek nélkül.

17. táblázat: A válaszadók magyar nyelvtudása

„Beszélisz magyarul?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
anyanyelvi szinten beszélnek	23	1,5%
nehézségek nélkül írok/olvasok/beszélek	36	2,3%
kis nehézséggel írok/olvasok/beszélek	203	13,0%
sok nehézséggel írok/olvasok/beszélek	323	20,6%
csak pár szót ismerek	981	62,6%

Természetesen az angol nyelvtudás jóval magasabb szintű a mintában, 20% anyanyelvi, 55% magas szintű nyelvtudással rendelkezik (nehézségek nélkül ír/olvas/beszél). Mindössze 2 százalék vallotta azt, hogy csak pár szót ismer vagy sok nehézséggel kommunikál angolul.

18. táblázat: A válaszadók angol nyelvtudása

„Hogyan értékeled az angol nyelvtudásodat?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
anyanyelvi szinten beszélék	307	19,6%
nehézségek nélkül írok/olvasok/beszélek	858	54,8%
kis nehézséggel írok/olvasok/beszélek	367	23,4%
sok nehézséggel írok/olvasok/beszélek	22	1,4%
csak pár szót ismerek	12	0,8%

Kiemelkedően magas az anyanyelvi szinten beszélők aránya a nigériai, indiai és jordániai hallgatók között, a nehézség nélkül kommunikálók száma a tunéziai és a török hallgatók között.

A külföldi hallgatók nagyon magas arányban értékelik saját akadémiai teljesítményüket a többi külföldi diákhöz képest jobbnak. 57% az átlagnál valamivel vagy sokkal jobbnak írta le magát e téren, 35% vallotta átlagosnak, és csak 7% ítéli az átlagnál kicsit vagy sokkal rosszabbnak jegyeit a többi diákhöz képest. Az eredményeket értelmezhetnénk úgy, hogy a jobb hallgatók motiváltabbak voltak a kérdőívek kitöltésében is, azonban mivel a Stipendium Hungaricum hallgatók számára kötelező volt kitölteni a kérdőívet, így nem ez az eredmények mögött húzódozó elsődleges ok, jóval inkább a saját teljesítmény felülértékelése.

19. táblázat: A válaszadók akadémiai teljesítménye

„Hogyan értékeled akadémiai teljesítményedet (az osztályzataid alapján) a többi külföldi diákhöz képest?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
sokkal rosszabb, mint az átlag	26	1,7%
kicsit rosszabb, mint az átlag	89	5,7%
átlagos	553	35,3%
valamivel jobb, mint az átlag	579	37,0%
sokkal jobb, mint az átlag	319	20,4%

Az akadémiai teljesítmény és az angol nyelvtudás természetesen összefüggésben áll, szignifikáns, pozitív, de gyenge korrelációt találtunk (Pearson-féle korrelációs mutató: 0,23 $p < 0,00001$).

Az adatok alapján a teljes idejű képzésben részt vevők (észlelt) tanulmányi átlaga magasabb, mint a részidős hallgatóké („átlagnál jóval magasabb” kategóriát jelölt meg 22% vs. 12%). A legalacsonyabb és a legmagasabb jövedelmi kategóriába tartozók szintén nagyobb arányban értékelték a legjobbnak tanulmányi eredményüket (26% és 30% vs. teljes minta 20%).

Az elmaradott országok hallgatói a teljes mintához képest nagyobb arányban vélik akadémiai teljesítményüket sokkal jobbnak az átlagnál (24% vs. 20%). Elsősorban az indiai és a nigériai hallgatók nyi-

latkoztak így, a japánok pedig szerényebben értékelik képességeiket, jellemzően a „sokkal vagy kicsivel rosszabb, mint az átlag” választ jelölték meg.

A fentiek összhangban vannak azzal, hogy az akadémiai teljesítményhez hasonlóan ugyanilyen arányokat találunk az önbizalom kérdéséről is: 52% az átlagosnál valamivel vagy jóval magasabb önbizalmúnak érzi magát, 38% átlagosnak, 10% pedig átlag alattinak.

20. táblázat: A válaszadók önbizalma

„Hogyan értékeled az önbizalmadat másokhoz képest?”	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
sokkal alacsonyabb, mint az átlag	32	2,0%
kicsit alacsonyabb, mint az átlag	127	8,1%
átlagos	589	37,6%
valamivel magasabb, mint az átlag	511	32,6%
sokkal magasabb, mint az átlag	307	19,6%

A férfiak, illetve a graduális hallgatók önbizalma magasabb a mintában tapasztalható értékeknél. A nagy elemszámú 10 országot vizsgálva az indiai, algériai és nigériai hallgatók az átlagosnál jóval magasabb önbizalmúnak értékelik magukat, míg a japánok az átlagnál jóval alacsonyabbnak.

MAGYARORSZÁG IMÁZSA A KÜLFÖLDI HALLGATÓK MEGÍTÉLÉSE SZERINT

„A leggyakrabban említett negatív szó Magyarországról és a magyarokról az, hogy nincs negatív szó”

6.1. Magyarország imázsa spontán pozitív és negatív szavak alapján

Magyarország általános imázsát nyílt kérdések keretében mértük. A megkérdezetteknek arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy mi az első három pozitív és az első három negatív szó, amely eszükbe jut, ha Magyarországra és a magyarokra gondolnak.

Pozitívumként legtöbbször a szépségre, kedvességre, barátságosságra asszociáltak. A pozitív kifejezések közül a fentiekén kívül a leggyakrabban kerültek említésre még a következők: békés, segítőkész, olcsó/megfizethető, Budapest, kultúra, biztonságos, nyugodt. Előfordultak vicces szavak is, 1-2 említéssel magyarul az angol kérdőívben: palacsinta, Laci bácsi, erős tanulás, köszönöm, mangalica, valamint pl. a „Cubik-Rubik”.

21. táblázat: Az első három pozitív szó Magyarországról és a magyarokról

„Mi az első három pozitív szó, ami eszedbe jut, ha meghallod azt a szót, „Magyarország”, „magyarok”?”	EMLÍTÉSEK SZÁMA N=4698	SZÁZALÉK N=100%
szép, szépség	427	9,1%
kedves („kind”, „nice”)	367	7,8%
barátságos	309	6,6%
békés, béke	190	4,0%
segítőkész	174	3,7%
olcsó, megfizethető	114	2,4%
Budapest	100	2,1%
kultúra	79	1,7%
biztonságos, biztonság	65	1,4%
nyugodt, nyugalom	59	1,2%

Bíztató, hogy a leggyakoribb említés arra a kérdésre, hogy mi az első három negatív szó, amely a megkérdezettnek országunkról és a magyarokról eszébe jut, az volt, hogy „nincs negatívum”. Többször előfordult az is, hogy az első két szó után a harmadik már a „nincs több” volt. (A pozitív jelzőknél mindössze 9 válaszadó volt, aki kihúzta, vagy nem tudott 3 választ adni e kérdésre, tehát a hallgatók nem „lustaságból” hagyták ki a választ, valóban nem tudtak vagy nem akartak negatív szavakat felsorolni.) Ezután sorrendben a következő negatív szavak következtek: nyelv/nyelvi nehézségek, hajléktalanok, kis ország, barátságtalan, szegény, szegénység, dohányzás, drága, rasszista, hideg, lassú, durva, lusta, pesszimista.

22. táblázat: Az első három negatív szó Magyarországról és a magyarokról

„Mi az első három negatív szó, amely eszedbe jut, ha meghallod azt a szót, „Magyarország”, „magyarok”?”	EMLÍTÉSEK SZÁMA N=4698	SZÁZALÉK 100%
semmi negatív	309	6,6%
nyelvi problémák (nehéz nyelv, angol nyelvtudás hiánya)	248	5,3%
hajléktalanok	122	2,6%
kicsi, kis ország	120	2,6%
barátságtalan	86	1,8%
szegény, szegénység	79	1,7%
dohányzás	77	1,6%
drága	76	1,6%
rasszista	74	1,6%
hideg	73	1,5%
lassú	71	1,5%
durva	65	1,4%
lusta	63	1,3%
pesszimista	53	1,1%

Feltűnő, hogy a pozitív szavakban nagyobb az egyetértés, magasabbak az említési százalékok (sorrendben az első három esetében 7-9%), míg a negatív kifejezéseknél alacsonyabbak az arányok (az első három esetében 3-7%), viszont többféle szó jelenik meg.

8. ábra: Spontán említések Magyarországról és a magyarokról (első három pozitív, első három negatív szó)

N=4698

6.2. A magyar kultúraszemélyiség jellemzőinek megítélése

A felmérés során a megkérdezetteknek értékelniük kellett a magyar kultúrát mint személyiséget. Ehhez az általunk (Malota–Gyulavári, 2014 és Malota–Mitev, 2013) kifejlesztett és validált 7 fokozatú szemantikus differenciál kultúraszemélyiség-skálát használtuk.

A külföldi hallgatók a magyarokat leginkább őszintének tartják (5,23-as átlag a hetes skálán). Szintén viszonylag magas (valamivel 5 feletti) átlagot kaptunk a békés, udvarias, erkölcsös, nyugodt jellemzőkre. Legkevésbé optimistának, önzetlennek és különlegesnek érzékelnek bennünket. (A szórásokat a táblázatban az áttekinthetőség kedvéért nem jelöltük, az értékek 1,31-1,69 között vannak.)

23. táblázat: Magyarország kultúraszemélyiség-jellemzőinek értékelése

kultúraszemélyiség-jellemző (zárójelben a skála ellentétpárja szerepel)	teljes minta átlag 2016 N=1566	Erasmus minta átlag 2016 N=189	Erasmus minta átlag 2013 N=404
őszinte (hazug)	5,23	4,86	5,01
békés (agresszív)	5,13	4,51	4,80
udvarias (udvariatlan)	5,08	4,34	4,81
erkölcsös (erkölcstelen)	5,05	4,71	4,89
nyugodt (nyugtalan)	5,02	4,61	4,47
becsületes (szélhámos)	4,97	4,66	4,69
szexi (nem szexi)	4,82	4,05	4,63
egyenes (hízlgő)	4,79	4,44	4,47
izgalmas (unalmas)	4,78	4,87	5,08
jól szervezett (szétszórt)	4,69	3,99	4,06
ambiciózus (célaltalan)	4,66	4,23	4,39
szorgalmas (lusta)	4,59	4,37	4,59
toleráns (intoleráns)	4,52	3,86	4,32
humoros (humortalan)	4,51	4,38	4,77
érzelmileg kiegyensúlyozott (labilis)	4,50	4,44	4,41
perfekcionista (hanyag/felületes)	4,43	4,03	4,06
gondtalan (aggódó)	4,29	4,10	4,03
optimista (pesszimista)	4,25	3,82	3,61
önzetlen (önző)	4,25	3,96	4,42
különleges (átlagos)	4,13	4,68	4,73

2013-hoz képest (amikor 2010 és 2013 között nálunk tanuló cserehallgatókat kérdeztünk meg) a humoros, különleges, izgalmas és az önzetlen személyiségjegyen kívül minden átlagérték javult. Kiemelkedően nagymértékű javulást tapasztaltunk a nyugodt, jól szervezett, optimista jelzőknél.

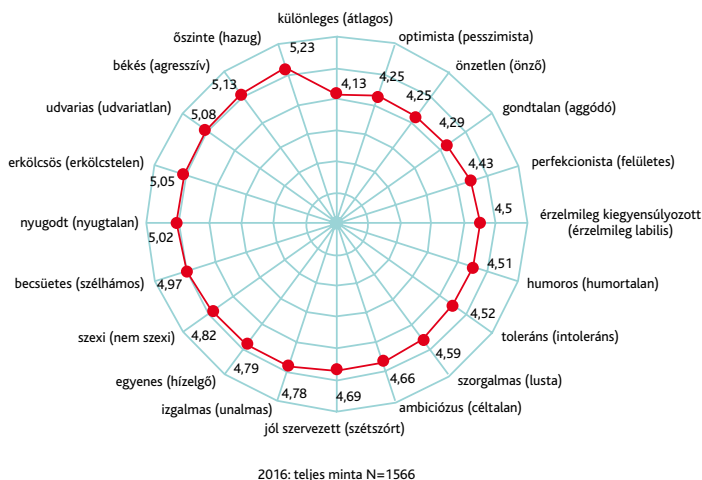
Ezek az eredmények mindenképpen biztatóak, hiszen adott válaszadói körben kedvezőbb a megítélésünk. Az okokat azonban bizonyos esetekben a minták eltéréseiben is kell keresnünk, és nem feltétlenül abban, hogy 3-6 év alatt pozitívabbá vált a rólunk kialakult kép.

A 3. fejezetben található összefoglaló táblázatból látszik, hogy a 2016-os minta összetétele meglehetősen eltér a 2013-astól. Emiatt az alábbi ábrán összevetjük a 2016-os Erasmus ösztöndíjas cserehallgatók

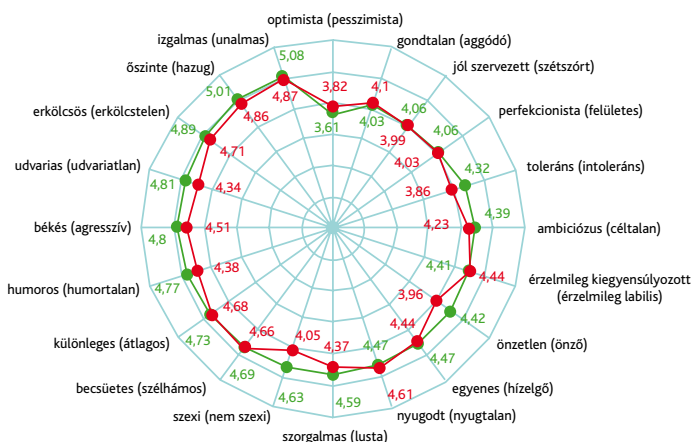
és a 2013-as Erasmus hallgatók mintáját, ugyanis ez a szegmens hasonlít legjobban a két mintában több szempontból is (pl. származási ország gazdasági fejlettségi kategóriái, önkéntes kitöltés, részképzés rövid ideig).

Ezt a két mintát elemezve azt látjuk, hogy 2013-hoz képest minden tényező esetében kicsit csökkentek az átlagok, javulást egyedül a nyugodt és optimista jelzők esetében tapasztalhatunk, vagyis e két jellemzőt illetően nemcsak a Stipendium Hungaricum hallgatók látnak bennünket kedvezőbben, hanem 2013-hoz képest a cserehallgatók is. Az erasmusosok egyébként az „izgalmas” és a „különleges” tulajdonságokat kivéve minden jelző esetében alacsonyabb átlagokat adtak, mint a Stipendium Hungaricum hallgatók. A következő ábrákon először a 2016-os teljes minta polaritás profilját mutatjuk be, majd a 2013-as és a 2016-os cserehallgatói minta eredményeinek összehasonlítását.

9. ábra: Magyarország kultúraszemélyiség-jellemzői a válaszadók szerint (2016-os teljes minta átlag)

10. ábra: Magyarország kultúraszemélyiség-jellemzői a válaszadók szerint (2013-as és 2016-os Erasmus hallgatók mintaátlaga)

2013: Erasmusos minta N=404, 2016: Erasmusos minta N=189

A nők agresszívebbnek és intoleránsabbnak, lustábbnak és hanyagabbnak vélik a magyar kultúra személyiségét, mint a férfiak, egyéb jellemzőket illetően nem volt különbség a két nem átlagai között.

Több tulajdonság értékelése is egyenes arányban van a származási ország gazdasági fejlettségével: minél kevésbé fejlett országból származik a válaszadó, annál ambiciózusabbnak, humorosabbnak, toleránsabbnak, őszintébbnek, nyugodtabbnak és megbízhatóbbnak érzel bennünket.

A „toleráns” személyiségjegy esetében igen élesek a különbségek az átlagokban: az elmaradott országokból származók által adott átlagérték 4,81, a fejletlen országok esetében 4,65, a közepesen fejlett országoknál 3,86, a fejlett országok válaszadóinál pedig 2,85.

Azok átlagai között, akik visszajönnének, talán visszatérnének, illetve nem jönnének vissza újra hozzánk tanulni (elemzést erről részletesen ld. az utolsó, összefoglaló fejezetben), két szignifikáns eltérést tapasztaltunk. Az erkölcsösség és az őszinteség megítélése befolyásolja azt, hogy újra visszajönn-e hozzánk a hallgató tanulni – minél erkölcsösebbnek és őszintébbnek lát bennünket, annál inkább választaná újra hazánkat tanulmányai színhelyéül.

Ezt követően arra kértük a kérdőívet kitöltőket, hogy értékeljék 1–7-ig terjedő skálán Magyarországot a tekintetben, hogy mennyire tartják ideális turisztikai, oktatásturisztikai és üzleti/befektetési célpontnak (a három változó közepesen erős korrelációt mutat, a Pearson-féle korrelációs mutatók: ,43 és ,52 között vannak, szignifikancia szint: $p < 0,0001$). Válaszóink véleménye szerint Magyarország ideális turisztikai célpont a 7-es skálán 5,79-es átlaggal (2013-ban 5,94), közel hasonlóan ideális oktatásturisztikai célpont 5,45-ös átlagértékkel (2013-ban 5,40), és közepesen kicsivel jobban ideális üzleti célpont 4,62-es értékkel (2013-ban 4,11).

Országunk turisztikai célpontként való megítélése összefüggésben van az észlelt kultúraszemélyiséggel: a regressziós elemzés hét változóval mutat kapcsolatot ($R^2 = 0,25$). Minél megbízhatóbbnak, izgalmasabbnak, erkölcsösebbnek, szexibbnek, különlegesebbnek, ambiciózusabbnak, nyugodtabbnak véli a hallgató a magyar kultúrát, annál inkább látja hazánkat ideális turisztikai célpontnak.

Oktatásturizmus szempontjából valamivel erősebb a kapcsolat ($R^2 = 0,28$); a következő jellemzők pozitívabb értékelése hozza magával azt, hogy a megkérdezett ideálisnak látja országunkat oktatási helyként: megbízható, szorgalmas, izgalmas, ambiciózus, erkölcsös, őszinte, jól szervezett, különleges.

Az üzleti célpontot illetően hasonló jellemzők kapcsolódnak az ideális megítéléshez ($R^2 = 0,27$); a fentiekhez képest új kapcsolódási pontok a humor és az önzetlenség.

A várakozásoknak megfelelően természetesen szoros korreláció (Pearson-féle korrelációs mutató: 0,39 $p < 0,0001$) mutatható ki aközött, hogy ideális oktatásturisztikai célpontnak érzi e a hallgató hazánkat, és aközött, hogy újraválasztaná-e Magyarországot tanulmányai színhelyeként. Akik visszajönnének 5,87-es, akik talán visszajönnének 4,70-es, akik nem jönnének újra hozzánk 2,89-as átlagot adtak a hetes skálán arra a kérdésre, hogy Magyarország ideális oktatásturisztikai célpontnak tekinthető-e.

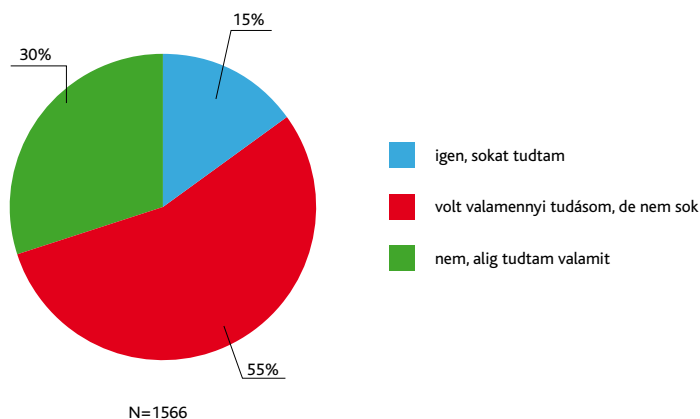
A MAGYARORSZÁGI OKTATÁSI INTÉZMÉNY KIVÁLASZTÁSA

*„Fő döntési tényezők: magas színvonalú oktatás,
más kultúra megismerése, megfizethető árak”*

7.1. A külföldi hallgatók előzetes információi Magyarországról

A hallgatók 85 százaléka vagy alig tudott valamit (55%), vagy kevés előzetes ismerettel rendelkezett (30%) országunkról, mielőtt megkezdte tanulmányait.

11. ábra: A válaszadók előzetes tudása Magyarországról (%)

Az arányok nagyjából azonosak a 2010-es és a 2013-as felméréskor tapasztaltakkal. A nagy létszámmal képviselt országok közül a törökök több előzetes tudás birtokában voltak rólunk: 36 százalékuk je-

lölte meg az „igen, sokat tudtam” választ (ez a teljes mintában 15%). Szignifikánsan nagyobb arányban tudtak nagyon keveset rólunk a nigériaiak, a japánok és az Algériából származók.

A régiós arányokat megvizsgálva azt látjuk, hogy a kelet-európai és a nyugat-balkáni hallgatók több előzetes tudással rendelkeztek, mint a többi régió diákjai, nem mondható el ugyanez viszont az EU-ból származó megkérdezettekről, esetükben nem találtunk szignifikáns különbséget.

7.2. A magyarországi tanulmányokat választó döntés indokai

A magyar felsőoktatási intézményben történő tanulmányokkal kapcsolatos döntés három leggyakrabban említett indoka a magas színvonalú oktatás (46%), a másik kultúra megismerésének vágya (46%), és a megfizethető árak (43%). Ez a három érv magasan kiemelkedik a listából, ezután már csak 25% alatti említésszámok fordultak elő. A három leggyakrabban jelölt indokot minden almintában kiemeltük vastag betűvel.

A fentiekén kívül gyakran (15-25% között) választották a válaszlehetőségek közül a hallgatók, hogy azért jöttek hozzánk tanulni, mert az országnak jó hírneve van, mert korábban itt tanuló ismerőseik javasolták nekik hazánkat, mert könnyű volt bejutni az intézménybe, mert partnermegállapodás van a két egyetem között, valamint mert alacsony nálunk a diszkrimináció, mert nálunk akart élni a hallgató, illetve mert az intézmény egyedi programot kínál.

Az egyéb indokok között (5% említette) olyan speciális érdeklődési körök mutatkoztak meg, mint például Liszt Ferenc és Bartók zenéjét kedveli a hallgató, vagy nukleáris elektronikát tanulhat nálunk, esetleg egy adott professzorhoz vagy adott jó hírű laboratóriumhoz szeretett volna jönni.

24. táblázat: A magyarországi tanulmányokat választó döntés okai (több válasz is adható)

„Miért döntöttél úgy, hogy Magyarországra jössz tanulni?”	teljes minta említette fő N=1566	teljes minta említette százalék 2016	Erasmus említette százalék 2013	Erasmus említette százalék 2016	SH említette százalék 2016
magas színvonalú az oktatás	724	46%	16%	15%	51%
meg akartam ismerni egy másik kultúrát	723	46%	68%	53%	46%
viszonylag megfizethető árak	678	43%	63%	68%	38%
az országnak jó hírneve van	388	25%	21%	24%	26%
ismerek olyanokat, akik itt tanultak korábban és ajánlották	367	23%	33%	36%	20%
könnyű volt bejutni az egyetemre/ főiskolára	318	20%	21%	22%	18%
az otthoni egyetemmel/ főiskolával partner-megállapodása van a magyarországi egyetemnek/ főiskolának	276	18%	61%	66%	10%
alacsony diszkrimináció a külföldiekkel szemben	269	17%	5%	9%	19%
Magyarországon akartam élni	267	17%	30%	27%	16%

az itteni egyetem/főiskola egyedi programot kínál	253	16%	15%	7%	17%
itt szeretném a jövőben a karrieremet kialakítani	224	14%	7%	8%	16%
barátaim voltak/vannak itt	169	11%	11%	24%	10%
közel van az otthonomhoz	149	9%	18%	25%	7%
turistaként jártam Magyarországon, és nagyon megtetszett	119	8%	18%	20%	6%
nincs különösebb oka	87	6%	4%	3%	6%
egyéb	82	5%	8%	3%	6%
rokonaim voltak/vannak itt	66	4%	5%	5%	4%
a partnerem volt/van itt	26	2%	2%	3%	1%

A fentiek elmondhatóak a 2016-os Stipendium Hungaricum mintát illetően is, mind az arányokat, mind a leggyakrabban választott indokokat tekintve.

A 2013-as adatokhoz hasonlítva jóval kevésbé került említésre a választás okaként, hogy megfizethetőek az árak, hogy egy másik kultúrát szeretnének megismerni, illetve a partnerintézményi kapcsolatok megléte. (Ezek az eltérések egyértelműen a minta eltéréseiből is adódnak, hiszen 2013-ban erasmusos hallgatókat kérdeztünk, ahol pl. a partnerkapcsolat elsődleges szempont volt). A 2016-os és a 2013-as Erasmus hallgatói mintákat összehasonlítva megerősíthető ez az összefüggés, ugyanis mindkét felméréskor ezek az érvek az első három leggyakrabban megjelöltek között voltak. Az erasmusos hallgatók indokaiban 2013 és 2016 között nem találtunk kiemelkedően nagy eltéréseket, a más kultúra megismerésének vágya az egyetlen, amely jelentősen csökkent 2016-ra, 68%-ról 53%-ra.

Jelenleg a magas színvonalú oktatás mint döntési tényező 46 százalékkal szerepel (2013-ban az erasmusos mintában csak 16 százalék volt, 2016-ban SH hallgatók esetében 51%, Erasmus hallgatóknál csak 15%). Ennek elsődleges oka szintén az eltérő mintaösszetétel: az elmaradott és fejletlen országokból származók kiemelkedően nagy arányban jelölték meg ezt a válaszlehetőséget. A Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok között nagyobb arányban jelent meg az is, hogy az itteni intézmény egyedi programot kínál (17%), mint az erasmusos diákok esetében (7%). Körükben szignifikánsan magasabb volt a jövőbeli karrierindokok (16% vs. 8%) és a diszkrimináció alacsony szintje miatt hazánkat választók aránya is (19% vs. 9%).

A 2016-os felmérésben az SH hallgatókkal összehasonlítva az Erasmus ösztöndíjasok között többször előfordul választott indokként, hogy korábban itt tanuló ismerőseik ajánlásukra választották országunkat (36% vs. 20%), hogy barátaik vannak itt (24% vs. 10%), közel van az otthonukhoz (25% vs. 7%), turistaként jártak nálunk (20% vs. 6%) és hogy Magyarországon akartak élni (27% vs. 16%).

A több mint 20 százalék által választott, főbb döntési érveknél megvizsgáltuk a szignifikánsan felülreprezentált csoportokat, ezek a következők:

- meg akartam ismerni egy másik kultúrát: Délkelet-Ázsia, Kína, Vietnám, Erasmus hallgatók, budapesti intézmények diákjai, egy szemesztert itt töltők, BGE hallgatói;
- magas színvonalú az oktatás: PhD hallgatók, elmaradott és fejletlen országból származók, Vietnám, Jordánia, Közel-Kelet, Dél-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Kelet-Ázsia, műszaki tudományok, jogtudományok hallgatói, férfiak, Stipendium Hungaricum hallgatók, két szemesztert itt töltők, BME, Debreceni Egyetem hallgatói;
- viszonylag megfizethető árak: fejlett származási országok diákjai, Törökország, India, Kelet-Európa, Nyugat-Balkán, EU, gazdálkodástudományi, orvostudományi hallgatók, nők, Erasmus hallgatók, ön-

költséges hallgatók, egy szemesztert itt töltők, budapesti intézmények hallgatói, BGE, Corvinus hallgatói;

- az országnak jó hírneve van: elmaradott országból származók, Nigéria, Tunézia, India, Dél-Ázsia, Kelet-Európa, férfiak;
- ismerek olyanokat, akik itt tanultak korábban és ajánlották: közepesen fejlett és fejlett országokból érkezők, alapszakos hallgatók, Japán, Tunézia, Vietnám, Délkelet-Ázsia, EU, művészeti tanulmányok hallgatói, Erasmus hallgatók, önköltséges hallgatók, egy szemesztert itt töltők, budapesti intézmények tanulói;
- könnyű volt bejutni az egyetemre/főiskolára: közepesen fejlett és fejlett országokból érkezők, Japán, EU, Közép- és Dél-Amerika, orvostudományok hallgatói, önköltséges hallgatók.

A felsorolásoknál figyelembe kell venni, hogy egyes csoportok között – a demográfiai fejezetben tárgyalt – szoros összefüggések vannak (pl. az erasmusos hallgatók között több a nő, az egy szemesztert itt töltők nagy része Erasmus ösztöndíjas, a vidéki intézményekben több a Stipendium Hungaricum hallgató, a műszaki tudományok terén több a férfi, stb.).

7.3. A magyarországi intézményt választó döntés információs forrásai

A legnépszerűbb információforrások az internetes ösztöndíjportálok (35%-os említéssel), emellett a válaszadók negyede megjelölte, hogy barátaitól kapott információkat a választott egyetemről (26%). A családtagok, a „Study in Hungary” weboldal és a nagykövetségek/kulturális intézetek szintén elől vannak a rangsorban az információszerezés kapcsán, 15-15-14 százalékkal.

A kiválasztott felsőoktatási intézmény információs anyagai közül egyértelműen az online hirdetések a népszerűbbek (10%), az offline források visszaszorultak (2013-ban 31% jelölte, 2016-ban 4%). Az otthoni oktatótól, tanszéktől informálódók aránya 11 százalékos. A többi információs forrás sokkal alacsonyabb említésszámot kapott a válaszok között, a megkérdezettek 1–7%-a jelölte be ezeket.

25. táblázat: A magyarországi intézményt választó döntés információs forrásai

(több válasz is adható, 2013-ban a kihúzott válaszlehetőségek nem szerepeltek a kérdőívben)

„Hol hallottál először az egyetemedről/ főiskoládról?”	említette fő N=1566	említette százalék 2016	említette százalék 2013
ösztöndíjportál az interneten	552	35%	-
barátoktól	414	26%	24%
családtagoktól	235	15%	3%
„Study in Hungary” weboldal	227	15%	-
nagykövetségtől/kulturális intézettől	217	14%	-
otthoni egyetemi/főiskolai oktatótól, tanszékről	177	11%	40%
az egyetem/főiskola online hirdetéséből	154	10%	-
otthoni egyetemi/főiskolai diáktól	112	7%	25%
itteni oktatótól, tanszékről	112	7%	4%
itteni diáktól	87	6%	6%
ügynökségtől	80	5%	0%

az egyetem/főiskola offline információs anyagából	60	4%	31%
diákoknak szóló útmutatóból	71	4%	6%
újsághirdetésből	66	4%	1%
egyéb	67	4%	-
nyílt nap az egyetemen/főiskolán Magyarországon	15	1%	2%
oktatási kiállításon	15	1%	1%
internetről (2016-ban nem így szerepelt, hanem tovább bontva)	-	-	22%

A 2013-as minta cserehallgatói összetétele miatt akkor jóval több volt az otthoni tanszéktől vagy diák-társaktól informálódó hallgatók száma.

A két leggyakrabban (20 százalék feletti gyakorisággal) említett információs forrást illetően meghatározhatóak azok a szegmensek, akik szignifikánsan nagyobb arányban jelölték az adott forrást:

- ösztöndíjportál az interneten: mesterhallgatók, PhD hallgatók, elmaradott országok hallgatói, Nigéria, India, Vietnám, Közép- és Dél-Amerika, Afrika, Délkelet-Ázsia, Dél-Ázsia, agrár-, műszaki, gazdaság- és természettudományok hallgatói, férfiak, magas önbizalmúak, Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok, BME, Szent István Egyetem hallgatói;
- barátoktól: elmaradott országok hallgatói, Tunézia, Vietnám, Délkelet-Ázsia, Kelet-Európa.

ELÉGEDETTSÉG A MAGYARORSZÁGI SZOLGÁLTATÁSOK SZÍNVONALÁVAL

„A külföldi hallgatók négyesre osztályozzák a vásárlási, sportolási, szórakozási, közlekedési és szálláslehetőségeket”

A hallgatók nagyjából elégedettnek mondhatók azon szolgáltatások színvonalával, melyekre városukkal kapcsolatban rákérdeztünk: 4-es körüli (3,61 és 4,26 közötti) átlagokat mértünk az öt fokozatú skálán (a változók átlagaihoz tartozó szórások 1,01 és 1,23 között vannak).

A külföldi hallgatók leginkább a közlekedési feltételekkel elégedettek (4,26-os átlag ötös skálán mérve), 82 százalékuk 4-est vagy 5-öst adott e szolgáltatás színvonalára. A vásárlási lehetőségekkel nagyon vagy meglehetősen elégedett a megkérdezettek 69 százaléka – 13 százalékuk válaszolt úgy, hogy a közepesnél kevésbé elégedett. A szórakozási lehetőségek elégedettségi mutatójáról elmondható, hogy 63% a közepesnél elégedettebb (4-es vagy 5-ös értéket megjelölve), 22% pedig közepesen elégedett (3-asra osztályozva ezt a tényezőt).

A szállás- és sportolási lehetőségek a leginkább problémásak a felsorolt lehetőségek közül. A sportolási lehetőségeket illetően a megkérdezettek 28 százaléka csak hármas értéket adott, 57 százalék a 4-es és 5-ös értékkel minősített, 15 százalék pedig eggyessel vagy kettessel. A szálláslehetőségeket a válaszadók egyötöde 1-esre vagy 2-esre osztályozta, további 17 százalék csak közepesen elégedett.

26. táblázat: Az egyes városi lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség

„Mennyire vagy elégedett az alábbiakkal?” 1: egyáltalán nem elégedett 5: teljes mértékben elégedett	mintaátlag 2016 N=1566	Erasmus mintaátlag 2013 N=404	Erasmus mintaátlag 2016 N=189	SH minta- átlag 2016 N=1269	Budapest mintaátlag 2016 N=690	vidék mintaátlag 2016 N=876
közlekedési feltételek	4,26	4,41	4,39	4,24	4,56	4,03
vásárlási lehetőségek	3,85	4,03	3,98	3,84	4,17	3,60

szórakozási lehetőségek	3,78	4,29	4,22	3,71	4,20	3,45
sportolási lehetőségek	3,62	3,67	3,72	3,63	3,74	3,54
szálláslehetőségek	3,61	4,04	3,88	3,54	3,39	3,79

A 2013-as eredményekhez hasonlítva a 2016-os erasmusos mintát minden tényező esetében nagyjából hasonló átlagokat kaptunk. Az Erasmus ösztöndíjasok által adott átlagok pedig magasabbak, mint a Stipendium Hungaricum hallgatóké, vagyis ők jobban meg vannak elégedve ezekkel a feltételekkel.

A budapesti vs. vidéki mintaátlagokat vizsgálva észrevehető, hogy a szálláslehetőségeket kivéve minden lehetőséggel/feltétellel a fővárosban tanulók az elégedettebbek. Kontrolláltuk, hogy a mintában Budapesten több az Erasmus hallgató, vidéken pedig az SH hallgató, azonban ennek az eredményekre nincs hatása, az Erasmus hallgatók vidéken is és a fővárosban is elégedettebbek minden tényezővel.

A többváltozós varianciaanalízis alapján elmondható, hogy a „vidéki-budapesti” változó és a „program típusa” (SH vs. Erasmus) változó együttes hatása nem gyakorol szignifikáns hatást az átlagokra, valamint hogy a „vidéki-budapesti” változó általában kétszer akkora (ám így is gyenge) hatással van az átlagra, mint a programtípus (R2 értékek 0,12 alattiak). Ez alól kivétel a szálláslehetőségek tényező, ott a programtípusnak van szignifikáns hatása, a „vidék–Budapest” változó hatása nem szignifikáns. A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók szálláslehetőségei ugyanis a kollégiumi elhelyezést illetően jobbak, ez mutatkozik meg az eredményekben.

A demográfiai és oktatásdemográfiai kategóriákat tovább elemezve a következőket tapasztaltuk: A férfiak és a nők, illetve az alap-, mester- és doktori képzésben résztvevők közel azonos szinten elégedettek minden tényezővel. Gazdasági fejlettség szerint a fejlett országokból érkezők jobbnak értékelik a szórakozási lehetőségeket (4,10-es átlaggal), mint a közepesen fejlett, fejletlen és elmaradott országokból származók (mindhárom csoport átlaga 3,76). A közlekedési lehetőségeket illetően megelégedettebbek a fejlett és az elmaradott országok diákjai (4,44 és 4,33), a közepesen fejlett és a fejletlen országokból érkezők átlagai alacsonyabbak (4,12 és 4,19).

A nagy elemszámú országokat vizsgálva két kiemelkedő eredmény van. A törökök az átlagnál sokkal elégedettebbek a szórakozási lehetőségekkel (4,23 vs. teljes minta 3,78), a jordániai, kínai és japán hallgatók pedig jóval elégedetlenebbek (3,38-3,40-es átlaggal). A Nigériából, Törökországból, Indiából és Algériából származók a közlekedési lehetőségeket tartják az átlagosnál jobbnak (4,5 körüli átlag vs. teljes minta 4,26).

Nincs különbség a szálláslehetőségek megítélésében a kollégisták (átlagérték 3,59) és a bérelt lakásban (3,63-as átlag) élők között, viszont a bérelt lakásban lakók kedvezőbbnek látják a közlekedési lehetőségeket, mint a kollégisták. (Valószínűleg azért, mert a lakás kiválasztásánál figyelembe tudták venni ezt a tényezőt, míg a kollégiumok helye adott volt).

A nálunk töltött tanulmányok hosszát illetően elmondható, hogy minél régebb óta tanul nálunk egy hallgató, annál kevésbé elégedett a vásárlási lehetőségekkel (az egy szemesztert itt töltők átlaga: 4,05, az 5-nél több szemesztert nálunk tanulók átlaga: 3,72).

Összefüggést találtunk a fenti változókkal való elégedettség és aközött, hogy ha újra kellene döntenie, ismét Magyarországot választaná-e a hallgató, ennek kifejtését bővebben a 12. fejezetben a konklúziók részénél mutatjuk be.

TAPASZTALATOK HÉTKÖZNAPI ÉS HIVATALOS SZITUÁCIÓKBAN

„A felsorolt 14 hétköznapi és hivatalos szituáció közül az egyetemi adminisztrációval kapcsolatban a legpozitívabbak a vélemények”

A hallgatók véleményét megkérdeztük számos hétköznapi és hivatalos szituációról is; választaniuk kellett, hogy a magyarok részéről többnyire segítőkész, ellenséges vagy semleges hozzáállást tapasztaltak.

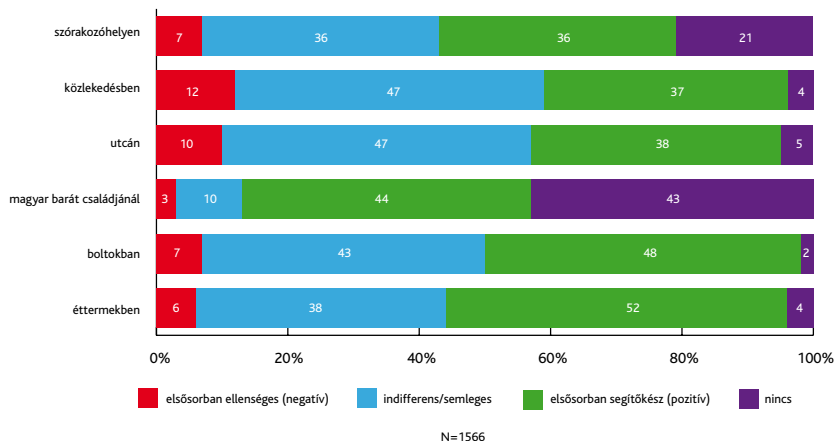
9.1. Tapasztalatok hétköznapi szituációkban

Legkedvezőbbek a vélekedések az éttermeket és a boltokat illetően, a válaszadók nagyjából fele (52, illetve 48 százaléka) elsősorban barátságos bánásmódot észlelt ezekben a szituációban, és csak 6-7 százaléka érzékelt ellenséges attitűdöt. A közlekedésben, illetve az utcán közel hasonló arányban (37-38%) segítőkész, valamint indifferens viselkedéssel (47-47%) találkoztak a megkérdezettek, 10-12 % százalék viszont negatív hozzáállással.

A megkérdezettek a szórakozóhelyekkel kapcsolatban 36-36 százalékos arányban barátságos attitűdöt és semleges viszonyulást jeleztek. A külföldi hallgatók 43 százalékának nincs semmilyen tapasztalata magyar barátainak családtagjaival.

A hétköznapi helyzetekben érzékelt magatartásformák megítélését az alábbi ábra összegzi.

12. ábra: Az egyes hétköznapi situációkban tapasztalt magatartás (%)

A hétköznapi situációkra rákérdeztünk 2013-ban is, a megoszlások nagyjából hasonlóak voltak a mostanihoz, két esetben találtunk eltérést. Az éttermekben a jelenlegi felmérés szerint kevesebb a barátságos (62% vs. 52%) és kicsit több a közömbös hozzáállás (32% helyett 38%). Az Erasmus ösztöndíjas hallgatók 2016-os mintájánál nem tapasztaltunk romlást e tekintetben, ők hasonlóan nagy arányban (59%) kedvező bánásmódot érzékelnek, így ez a negatívabb észlelés a Stipendium Hungaricum hallgatók mintájának megoszlásai miatt fordulhat elő.

A közlekedésben viszont kedvezőbb lett a helyzet, 37% tapasztalt segítőkész hozzáállást a 2013-ban tapasztalt 29% helyett, kevesebb az indifferens attitűd (51% helyett jelenleg 47%) és az ellenséges situáció (17% helyett most 12%). A közlekedésben az Erasmus hallgatók mintája is alátámasztja a javuló tendenciát.

A következő táblázatban azokat a csoportokat emeltük ki, akik a teljes mintánál nagyobb százalékban jeleztek negatív, semleges vagy pozitív feléjük irányuló magatartást.

27. táblázat: Az egyes hétköznapi situációkban tapasztalt attitűdök demográfiai és oktatásdemográfiai kategóriák szerint, a teljes mintához képest felülreprezentált csoportok

„Segítőkész, indifferens vagy ellenséges magatartást észleltél a következő situációkban?”	ellenséges magatartást tapasztaló felülreprezentált csoportok	indifferens magatartást tapasztaló felülreprezentált csoportok	segítőkész magatartást tapasztaló felülreprezentált csoportok	tapasztalattal nem rendelkező felülreprezentált csoportok
éttermekben	Délkelet-Ázsia	Japán, Mongólia, Közép- és Dél-Amerika	Tunézia, India, Észak-Afrika, Dél-Ázsia	Nigéria, Afrika
boltokban	önköltséges hallgatók, budapesti hallgatók	Japán, Közép- és Dél-Amerika, Kelet-Ázsia	Algéria, India, Észak-Afrika, Dél-Ázsia, magasabb önbizalmúak	

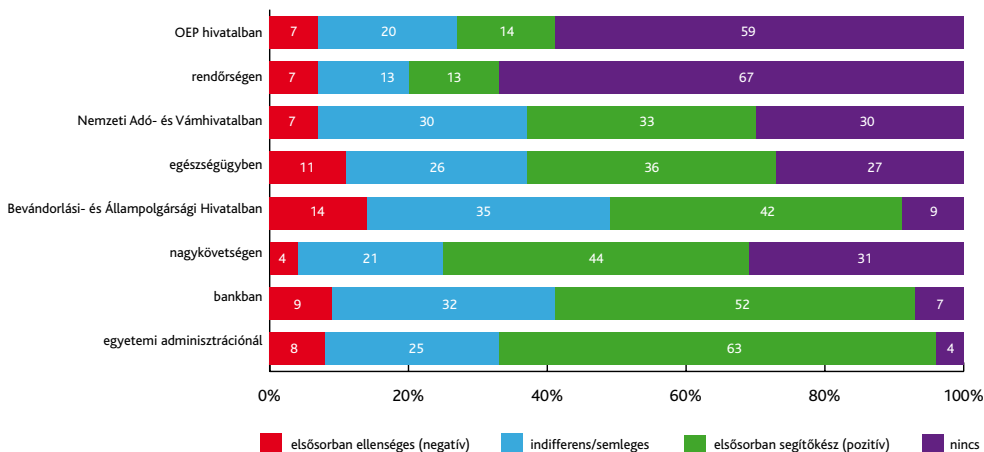
magyar barát családjánál	Kelet-Ázsia	Közél-Kelet, Kelet-Ázsia, Stipendium H. hallgatók	Törökország, India, Dél-Ázsia, Közép- és Dél-Amerika, Nyugat-Balkán	Afrika, Közép-Ázsia, EU, Erasmus hallgatók
utcán	közepesen fejlett o., Japán, Kelet-Ázsia	fejlett o., Japán, Jordánia, Közél-Kelet, önköltséges hallgatók, alapszakos diákok	fejlett o.-ból származók, Tunézia, Törökország, India, Dél-Ázsia, Nyugat-Balkán, Közép-Ázsia, mesterhallgatók	
közlekedésben	közepesen fejlett, fejlett o., Japán, EU, önköltséges hallgatók	Nigéria, Jordánia	elmaradott o., Kína, India, Dél-Ázsia, Kelet-Európa	
szórakozóhelyen	fejlett o., alapszakos, férfiak, alacsonyabb önbizalmúak	Japán, Vietnám, Mongólia, Közép- és Dél-Amerika, Kelet-Ázsia, Délkelet-Ázsia, Stipendium H. hallgatók	Tunézia, Törökország, India, EU, Kelet-Európa, Észak-Afrika, budapesti hallgatók, Erasmus hallgatók, önköltséges hallgatók, jó angoltudásúak	elmaradott o., Nigéria, Algéria, Közél-Kelet, Afrika, PhD hallgatók

9.2. Tapasztalatok hivatalos szituációkban

A hivatalos szituációk közül a legkedvezőbb a megítélése az egyetemi adminisztrációnál tapasztalt attitűdöknek. 63% pozitív, segítőkész magatartással találkozott, a válaszadók negyede közömbös bárásmódot észlelt, emellett 8% érezte úgy, hogy ellenséges módon viszonyultak hozzá.

A legtöbb hivatalos helyzetben semleges vagy segítőkész hozzáállás volt jellemző. Ellenséges, negatív viselkedést 4-14% tapasztalt, legkevésbé a nagykövetségen (4%), leginkább az egészségügyben és a bevándorlási hivatalban (11 és 14%).

13. ábra: Az egyes hivatalos szituációkban tapasztalt magatartás (%)

N=1566

Az egyetemi adminisztráció megítélésének tekintetében nincs szignifikáns különbség az alap- és mester-szakos, valamint PhD hallgatók közt. A SH hallgatók pozitívabban, az önköltséges tanulók viszont negatívabban ítélik meg a helyzetet.

2013-ban 74 százalék segítőkész, 21 százalék semleges, 3 százalék ellenséges magatartást észlelt, tehát pozitívabb volt az összkép, mint a jelen felmérésnél (akkor is, ha csak az erasmusosok átlagát nézzük 2016-ban). Mindemellett azonban, hasonlóan a két előző felmérés eredményeihez, a kérdőívben felvázolt szituációk közül erre a helyzetre vonatkozóan kaptuk a legkedvezőbb véleményeket. (Az előző felméréskor a hivatalos szituációkat nem bontottuk tovább, általános kérdéssel mértük „a hatóságokkal való érintkezés” változóval, akkor 17% barátságos, 34% indifferens, 15% kedvezőtlen bánásmódot érzékelt, 34 százaléknak pedig nem volt tapasztalata a hatóságokkal).

A következő táblázat összefoglaló módon szemlélteti azokat a csoportokat akik a teljes mintánál nagyobb százalékban jeleztek negatív, semleges vagy pozitív bánásmódot.

28. táblázat: Az egyes hivatalos szituációkban tapasztalt attitűdök demográfiai és oktatásemográfiai kategóriák szerint, a teljes mintához képest felülreprezentált csoportok

„Segítőkész, indifferens vagy ellenséges magatartást észleltél a következő szituációkban?”	ellenséges magatartást tapasztaló felülreprezentált csoportok	indifferens magatartást tapasztaló felülreprezentált csoportok	segítőkész magatartást tapasztaló felülreprezentált csoportok	tapasztalattal nem rendelkező felülreprezentált csoportok
egyetemi adminisztráció során	fejlett o.-ból származók, Mongólia, BGE, Corvinus hallgatói, önköltséges hallgatók	közepesen fejlett, fejlett o., Japán, Jordánia, Közel-Kelet, Kelet-Ázsia, BGE, Pécsi Tudományegyetem hallgatói, budapesti hallgatók, önköltséges hallgatók	elmaradott o., Tunézia, Nigéria, India, Dél-Ázsia, Észak-Afrika, Közép- és Dél-Amerika, Afrika, ELTE, Szent István Egyetem hallgatói, magasabb önbizalmúak, vidéki hallgatók, Stipendium H. hallgatók	
bankban	közepesen fejlett, fejlett o.-ból származók, Japán	közepesen fejlett o., Japán, Jordánia, önköltséges hallgatók	fejletlen o., elmaradott o., Algéria, India, Dél-Ázsia, Észak- Afrika, Közép- és Dél-Amerika, férfiak, magasabb önbizalmúak, mesterhallgatók, PhD hallgatók, Stipendium H. hallgatók	EU, alapszakos hallgatók, Erasmus hallgatók
nagykövetségen	Közel-Kelet	elmaradott o., Törökország, Mongólia, Közel-Kelet, Nyugat-Balkán, férfiak	elmaradott o., Tunézia, Algéria, Kína, India, Dél-Ázsia, Afrika, Észak-Afrika, Kelet-Európa, magasabb önbizalmúak, PhD hallgatók	Japán, Jordánia, EU, Erasmus ösztöndíjasok, önköltséges hallgatók, alapszakos hallgatók

egészségügyben	Közel-Kelet	Japán, Kína, Közel-Kelet, Kelet-Ázsia	elmaradott o., Nigéria, Algéria, India, Dél-Ázsia, Észak-Afrika, Afrika, Stipendium H. ösztöndíjasok	közepesen fejlett, fejlett o., EU, Kelet-Európa, Erasmus hallgatók
rendőrségen			elmaradott o., Dél-Ázsia, magasabb önbizalmúak	nők
Bevándorlási- és Állampolgársági Hivatalban	közepesen fejlett, fejlett o., Japán, Törökország, Jordánia, Közel-Kelet, önköltséges hallgatók	Japán, Mongólia, Közép- és Dél-Amerika	fejletlen o., elmaradott o., Kína, India, Dél-Ázsia, Észak-Afrika, Kelet-Európa, magasabb önbizalmúak, PhD, Stipendium H. hallgatók	közepesen fejlett, fejlett o., EU, alapszakos hallgatók, Erasmus ösztöndíjasok
OEP hivatalban	közepesen fejlett, fejlett o., önköltséges hallgatók	Délkelet-Ázsia, alapszakosok	elmaradott o., India, Afrika, Dél-Ázsia, magasabb önbizalmúak, PhD hallgatók, Stipendium H. hallgatók	Japán, EU, Erasmus ösztöndíjasok
Nemzeti Adó- és Vámhivatalban	rossz angoltudásúak, önköltséges hallgatók	elmaradott o., Japán, Délkelet-Ázsia, Közép- és Dél-Amerika, Kelet-Ázsia	elmaradott o., Kína, India, Dél-Ázsia, Észak-Afrika, magasabb önbizalmúak, férfiak, Stipendium H., PhD, mester szakos hallgatók	közepesen fejlett, fejlett o., Jordánia, EU, alapszakosok, nők, önköltséges diákok, Erasmus hallgatók

A fenti szituációkban megélt tapasztalatok (hasonlóan a 2010-es és 2013-as eredményekhez) hatást gyakorolnak arra, hogy az adott hallgató újra hazánkba jöjjön-e tanulni. Minél inkább kedvező bánásmódot érzekeltek a megkérdezettek, annál nagyobb valószínűséggel választanák újra hazánkat. Az ezzel kapcsolatos eredményeket a tanulmány végén, az összefoglaló fejezetben mutatjuk be.

AZ OKTATÁS ÉS AZ OKTATÁSHOZ KAPCSOLÓDÓ SZOLGÁLTATÁSOK SZÍNVONALÁNAK MEGÍTÉLÉSE

„A külföldi hallgatók szerint az intézmények és az oktatás színvonala, az infrastruktúra és az eligazodásban való segítőkészség négyes szintű”

10.1. Az egyes egyetemi lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség

Az e témához kapcsolódó kérdésekre faktoranalízist végeztünk a célból, hogy megtaláljuk a fő faktorokat és a hozzájuk kapcsolódó változókat, amelyek az elégedettség szempontjából összetartoznak, és amelyekkel a további elemzések során dolgozhatunk. A főkomponens-elemzés Varimax rotációval 3 faktoros megoldást hozott, a faktoranalízis statisztikai mutatói megfelelőek. (A KMO érték, mely az illeszkedés jóságát mutatja, 955, a faktorok által magyarázott szórás 62%.)

A legfőbb magyarázó faktor az elégedettséget illetően az intézmény és az oktatás színvonala, a második az infrastruktúrával való elégedettséget, a harmadik pedig az eligazodásban való segítséget reprezentálja. Az ösztöndíjjal kapcsolatos elégedettséget külön elemezzük, nem használtuk fel a faktoranalízisnél.

Az egyes tényezőket a faktorstruktúra szerint rendeztük a táblázatba. Az átlagok szórása 1 körül van, a táblázatban ezeket a könnyebb áttekinthetőség kedvéért nem jelöltük. A korábbiakhoz hasonlóan a változások kontrollálására a táblázatban jelöltük a 2013-as értékeket is, illetve külön vizsgáltuk az Erasmus ösztöndíjasok, a Stipendium Hungaricum programban részt vevők és az önköltséges hallgatók véleményét.

29. táblázat: Az egyes egyetemi lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség (2013-ban a kihúzott változók nem szerepeltek a kérdőívben)

„Mennyire vagy elégedett az alábbiakkal?” 1: egyáltalán nem elégedett 5: teljes mértékben elégedett	minta átlag 2016 N=1566	Erasmus minta átlag 2013 N=404	Erasmus minta átlag 2016 N=189	SH minta átlag 2016 N=1269	önköltsé- ges minta átlag 2016 N=71
<i>az intézmény és az oktatás színvonala</i>	3,74	3,59	3,61	3,80	3,16
internet és online eszközök használata a kurzusokon	3,81	3,38	3,41	3,92	3,14
akadémiai program	3,80	3,65	3,68	3,84	3,44
tudományos presztízs	3,79	3,48	3,51	3,86	3,48
előadások és szemináriumok színvonala	3,75	3,58	3,67	3,81	3,04
oktatók angol nyelvtudása	3,72	3,74	3,76	3,76	3,20
kurzusválaszték	3,70	3,65	3,65	3,74	3,14
oktatók által használt oktatási mód- szerek	3,68	3,69	3,67	3,74	2,96
előadásanyagok és oktatási anyagok színvonala	3,67	-	3,56	3,75	2,87
<i>infrastruktúra</i>	3,66	3,44	3,44	3,74	2,96
a campus biztonságossága	4,01	3,89	3,71	4,09	3,58
könyvtár	3,87	3,58	3,60	3,96	3,04
számítógépes lehetőségek	3,63	3,28	3,28	3,74	2,87
nem akadémiai programok	3,40	3,43	3,41	3,45	2,55
sportolási lehetőségek	3,40	3,01	3,22	3,47	2,76
<i>segítség az eligazodásban</i>	3,73	3,67	3,73	3,77	3,13
intézményi munkatársak segítőkészsége az adminisztrációban	3,89	-	3,78	3,97	3,08
nemzetközi iroda szolgáltatásai	3,84	3,82	3,79	3,89	3,25
orientációs program	3,64	3,47	3,71	3,67	3,08
információk az intézmény weboldalán	3,62	3,33	3,40	3,68	3,14
mentor/tandempartner segítőkészsége	3,61	3,48	3,66	3,62	3,17
magyar hallgatók segítőkészsége	3,59	3,73	3,72	3,62	2,70
interkulturális programok	3,56	-	3,63	3,59	2,96
megérkezés előtt kapott információk	3,54	3,46	3,56	3,57	3,06
bürokrácia szintje	3,48	3,40	3,39	3,56	2,52
diáktársakkal való kapcsolat	4,16	4,20	4,14	4,17	4,13
oktatókkal való kapcsolat	4,14	4,14	4,21	4,19	3,25
<i>ösztöndíj mértéke</i>	3,19	3,37	3,60	3,12	nem releváns

A felsőoktatási intézményeket illető általános jellegű tényezőkre (akadémiai program, kurzusválaszték, tudományos presztízs) közel 4-es szintű elégedettséget mértünk: az ide kapcsolódó kérdésekre kapott átlagértékek 3,70 és 3,80 közé esnek, a kérdések átlaga pedig 3,74 az ötös skálán. A közepesen elégedettek aránya ezen kérdésekben 33-50% közé esik, az elégedetlenek (1-est és 2-est adók) megoszlása 10-17%-os.

Az oktatás színvonalát illetően hasonló az elégedettség, mint 2013-ban, csak az online eszközök használatában állt be nagyobb javulás (3,81-es átlag 3,38 helyett). Az oktatási színvonalhoz tartozó kérdésekben a megoszlások nagyjából hasonlóak: 64-67 százalékos azoknak az aránya, akik jó vagy jeles osztályzatot adtak az egyes tényezőkre, 20% körüli a közepesen elégedettek, 13-16% pedig az egyessel vagy kettessel értékelők aránya.

Az infrastruktúra megítélése 2013 óta javult, minden értékre magasabb átlagot kaptunk (a nem akadémiai programokra pedig hasonló), leginkább a számítástechnikai és a sportlehetőségek átlagai mutattak javulást. Az ide tartozó 5 kérdésben 12-20% az elégedetlenek aránya, és 20-30%-os a közepesen elégedetteké. A campus biztonság esetében a legmagasabb az elégedettek száma (72% adott 4-est 5-öst), a legalacsonyabb pedig a nem akadémiai programoknál és a sportolási lehetőségeknél (ahol 47% és 48% adott jó vagy jeles osztályzatot).

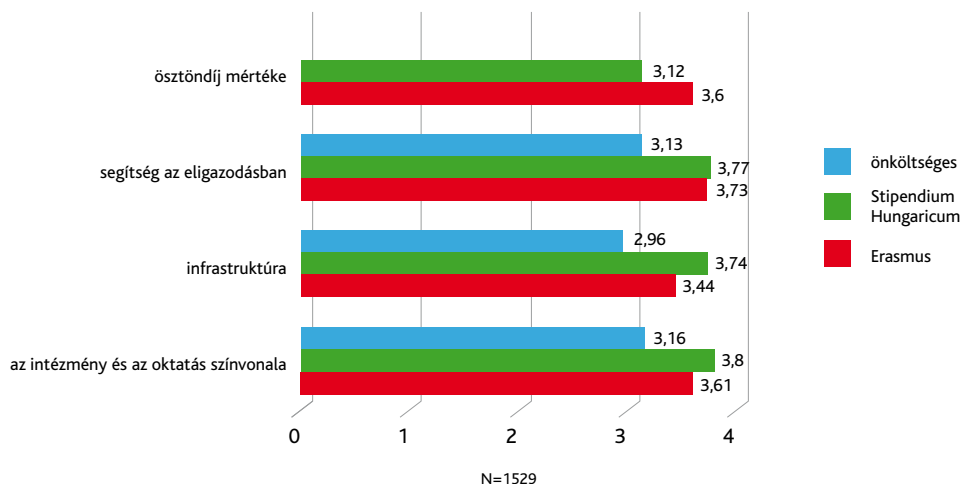
Az eligazodásban való segítséget mérő kérdések közül a legmagasabb átlagot a nemzetközi iroda szolgáltatásainak színvonala és az intézményi munkatársak adminisztrációban való segítőkészsége érte el 3,84-es és 3,89-es átlaggal, csak 14-14 % értékelte egyes vagy kettős osztályzattal ezt a kérdést. A magyar hallgatók és a tandempartnerek segítőkészségének megítélése 3,6-os, az orientációs és interkulturális programokra szintén 3,6 körüli értéket mértünk. Az intézmény weboldalán található információk megfelelősége 3,62-as átlagot mutat, az érkezés előtti információkkal pedig 3,5-ös szinten elégedettek a válaszadók. A fentiekkel 17-19% volt nagyon vagy meglehetősen elégedetlen, a többség 3-ast vagy annál jobb osztályzatot adott.

A diáktársaikkal és oktatóikkal való kapcsolatukat kedvezőnek érzékelik a hallgatók – 4,14-es és 4,16-os átlagértéket kaptunk e kérdésekre. Az ösztöndíj mértékével közepesnél csak kicsivel elégedettebbek a hallgatók (3,19). 11% nagyon elégedetlen, 22% kettősre értékelte elégedettségét, 18% közepesen megelégedett, 29% meglehetősen elégedett és 17% teljes mértékben elégedett. 3% jelölte meg, hogy nem releváns a kérdés, mert nem kap ösztöndíjat.

A mintaösszetételben hasonló 2013-as és 2016-os erasmusos minta összehasonlításakor azt észleltük, hogy 2013-hoz képest a campus biztonságának megítélése kicsit romlott; a sportolási lehetőségekkel, az orientációs programmal, a mentor/tandempartnerek segítőkészségével és az ösztöndíjak összegével való elégedettség kicsit javult; a többi változó tekintetében vagy nincs változás, vagy minimális a mért átlag változása.

Az egyes faktorokra kialakított mutatószámokat (a faktorhoz tartozó elégedettségi változókra kapott átlagokat átlagoltuk) a következő ábrán mutatjuk be. Az ábrán az látható, hogy az oktatási színvonnallal, az infrastruktúrával és az eligazodásban való segítséggel a Stipendium Hungaricum hallgatók a legelégedettebbek, az Erasmus hallgatók mindhárom tényező esetében kicsivel, az önköltséges hallgatók pedig jóval elégedetlenebbek. Az ösztöndíj mértékét az Erasmusos diákok megelégedőbbnek tartják, mint az SH hallgatók.

14. ábra: Az egyes egyetemi lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség mutatószámai ösztöndíjtípus szerint

A fenti kérdéseket illetően megvizsgáltuk az egyes demográfiai és oktatásdemográfiai csoportok átlagait is. A szignifikáns eltéréseket a következő táblázat foglalja össze. (Az országok és az intézmények közül csak azt a tízet tanulmányoztuk, ahonnan megfelelő volt a kitöltők elemszáma a mintában.)

30. táblázat: Az egyetemi lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség demográfiai és oktatásdemográfiai kategóriák szerint, a teljes mintához képest alul, illetve felülreprezentált csoportok

„Mennyire vagy elégedett az alábbiakkal?”	az átlagnál elégedetlenebb	az átlagnál elégedettebb
az intézmény és az oktatás színvonala	önköltséges hallgatók, alapszakosok, rosszabb akadémiai teljesítménnyel rendelkezők, EU-s országok diákjai	Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok, PhD hallgatók, jobb akadémiai teljesítménnyel rendelkezők, Dél-Ázsia, Afrika, elmaradott országokból származók
infrastruktúra	fejlett országok diákjai, alapszakosok	elmaradott országok hallgatói, PhD hallgatók
segítség az eligazodásban	önköltséges hallgatók, rosszabb akadémiai teljesítménnyel rendelkezők, Mongólia, BGE hallgatói	Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok, jobb akadémiai teljesítménnyel rendelkezők, Nigéria, India, Algéria, Kína, Miskolci Egyetem, Szent István Egyetem hallgatói
az ösztöndíj mértéke	férfiak, ELTE, Corvinus, BGE hallgatói	nők, Szegedi Tudományegyetem, Debreceni Egyetem hallgatói, művészeti képzésben résztvevők

10.2. Az ösztöndíj ideális összege

Az ösztöndíj mértékére vonatkozóan feltettük azt a kérdést is, hogy a válaszadók szerint mennyi lenne az ösztöndíj ideális összege havonta, forintban. A legtöbben (17%) a havi 100.000 forintot érzékelték ideálisnak, 10-10% a 60-65 ezer forint körüli összeget és a 130-150 ezer forintos értéket jelölte meg. A megkérdezettek 7-8 százaléka a 80-85 ezer, a 110-125 ezer és a 190-210 ezer forint körüli ösztöndíjat érzi megfelelőnek a megélhetéshez.

31. táblázat: Az ideális ösztöndíj mértéke (Ft/hó)

„Mennyi lenne számodra az ideális ösztöndíj összeg havonta?” (forintban)	FŐ N=1566	SZÁZALÉK 100%
nem adott meg összeget	233	14,9%
50 000-55 000	68	4,3%
60 000-65 000	151	9,6%
70 000-75 000	86	5,5%
80 000-85 000	106	6,8%
90 000-95 000	68	4,3%
100 000	273	17,4%
110 000-125 000	115	7,3%
130 000-150 000	144	9,2%
160 000-180 000	44	2,8%
190 000-210 000	124	7,9%
220 000-240 000	14	0,9%
250 000-270 000	24	1,5%
280 000-310 000	46	2,9%
320 000 felett	70	4,5%

10.3. Az egyes, Stipendium Hungaricum ösztöndíjhoz kapcsolódó lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség

A fejezet első felében elemzett általános és oktatással kapcsolatos elégedettség mellett a Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok esetében megmértük az ösztöndíjhoz kapcsolódó szolgáltatásokkal és lehetőségekkel való elégedettséget is. A mért változókat három fő kategóriába sorolhatjuk, az intézményi szolgáltatások, a szállás színvonala és az ösztöndíjjal kapcsolatos kérdések. A kapott átlagokat a következő táblázat mutatja be, a szórások 0,95 és 1,39 között vannak.

32. táblázat: Az egyes, Stipendium Hungaricum ösztöndíjhoz kapcsolódó lehetőségekkel/szolgáltatásokkal való elégedettség

„Mennyire vagy elégedett az alábbiakkal?” 1: egyáltalán nem elégedett 5: teljes mértékben elégedett	minta átlag N=1269
<i>intézményi SH szolgáltatások</i>	3,71
segítség a vízum és a tartózkodási engedély megszerzése kapcsán	3,98
segítség az adószám megszerzése kapcsán	3,77
segítség a diákigazolvány megszerzése kapcsán	3,72
diáktanácsadási szolgáltatás	3,73
segítség a tajkártya megszerzése kapcsán	3,69
az egészségügyi szolgáltatások kapcsán (visszatérítés)	3,66
mentorszolgáltatás	3,64
segítség a szálláskeresésben	3,50
<i>szállás</i>	
a kollégium színvonala (N=1130)	3,35
az albérlet színvonala (N=907)	3,35
<i>ösztöndíj</i>	
az ösztöndíj folyósításának időzítése és rendszeressége	3,69
a szállástámogatás folyósítása (N=1129)	3,43

Az intézményi segítségnyújtásra rákérdező tényezőket illetően 3,5 és 3,98 közötti átlagokat mértünk: a legelégedettebbek a hallgatók a vízum és tartózkodási engedély megszerzésével kapcsolatos segítséggel, legkevésbé pedig a szálláskeresésben történő segítségnyújtással.

A kollégium és az albérlet színvonalának megítélése hasonló. (Jelenleg 756 Stipendium Hungaricum ösztöndíjas diák lakik kollégiumban és 476 bérelt lakásban, de többen mindkét típusban laktak már, így az átlagok a korábbi szálláshellyel való elégedettséget is tükrözik.) Az ösztöndíj és a szállástámogatás folyósítása 3,69-es és 3,43-as átlagértéket kapott.

A fentieket illetően a demográfiai és oktatásdemográfiai tényezőket figyelembe véve csak egy esetben találtunk szignifikáns eltérést: az intézményi segítségnyújtást az elmaradottabb országok diákjai pozitívabban ítélték meg, mint a fejlett és a közepesen fejlett országokból származók.

A Stipendium Hungaricum programban részt vevők elégedettségi mutatóit intézményenként a következő táblázat összegzi. Külön átlagot számoltunk a faktoranalízis által kialakított három fő tényezőre és az SH ösztöndíjhoz kapcsolódó intézményi szolgáltatásokra. Több egyetem esetében az eredmények csak kevés hallgató véleményét tükrözik, így ezeket mindenképpen figyelembe kell venni az értékeléskor.

33. táblázat: A Stipendium Hungaricum hallgatók elégedettsége az egyes intézményekben, mutatószámok

„Jelenleg melyik egyetem/ főiskola hallgatója vagy Magyarországon?”	SH minta fő N=1269	intézmény és oktatás színvonala	infrastruk- túra	segítség az eligazodás- ban	intézményi szolgáltatá- sok
		SH mintaátlag 3,80	SH mintaátlag 3,74	SH mintaátlag 3,78	SH mintaátlag 3,71
Pécsi Tudományegyetem	217	3,62	3,57	3,63	3,51
Debreceni Egyetem	174	3,84	3,92	3,88	3,92
Szent István Egyetem, Gödöllő	127	3,91	3,77	4,04	4,08
Budapesti Gazdasági Egyetem	121	3,41	3,44	3,39	3,20
Szegedi Tudományegyetem	116	3,87	3,79	3,83	3,78
Eötvös Loránd Tudományegye- tem	98	3,97	3,90	3,83	3,85
Budapesti Corvinus Egyetem	90	4,03	3,86	3,67	3,47
Budapesti Műszaki és Gazda- ságtudományi Egyetem	73	3,81	3,92	3,69	3,67
Miskolci Egyetem	69	3,89	3,89	3,98	3,97
Óbudai Egyetem	58	3,75	3,66	3,78	3,69
Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	39	4,22	3,57	4,05	3,82
Kaposvári Egyetem	24	3,81	3,78	3,88	3,81
Eszterházy Károly Egyetem (Károly Róbert Főiskola beolva- dásával), Eger	17	3,80	3,41	3,84	3,72
Balassi Intézet (nem felsőok- tatási intézmény, előkészítő programot kínál)	16	3,70	3,54	3,84	3,88
Nemzeti Közszerológiai Egyetem	11	3,66	4,20	3,46	3,36
Széchenyi István Egyetem, Győr	9	3,74	3,84	3,86	3,85
Dunaújvárosi Egyetem	6	4,13	3,87	4,45	4,21
Semmelweis Egyetem	4	4,03	3,30	3,80	3,25

A MOBILITÁSSAL KAPCSOLATOS VÉLEMÉNYEK

„A mobilitás megítélése nem változott az Erasmus hallgatók körében 2013 óta. A Stipendium Hungaricum hallgatók véleménye a leginkább, az önköltségeseké a legkevésbé pozitív”

A megkérdezettek 13 mobilitásról szóló állítást is értékelték a kérdőív végén, a méréshez 5 fokozatú Likert-skálát használtunk, ahol az 5-ös a „teljes mértékben egyetért” választ fedte. Az ide tartozó állítások átlagai a teljes mintában a közepesnél kicsit jobb és a jó közé (3,36 és 4,04) estek. (Az átlagokhoz tartozó szórásokat a táblázatban az áttekinthetőség kedvéért nem jelöltük, 0,8-1,1-ig terjednek.)

Az elemzés szempontjából a legrelevánsabb az Erasmus, a Stipendium Hungaricum ösztöndíjas és az önköltséges hallgatók átlagainak összehasonlítása, valamint a 2013-as és 2016-os erasmusos minta eredményeinek összevetése. Ezeket a következő táblázat részletezi.

34. táblázat: A mobilitással kapcsolatos vélemények

„Mennyire értesz egyet a következő állításokkal?” 1: egyáltalán nem ért egyet 5: teljes mértékben egyet ért	teljes minta átlag 2016 N=1566	Erasmus minta átlag 2013 N=404	Erasmus minta átlag 2016 N=189	SH minta átlag 2016 N=1269	önköltsé- ges minta átlag 2016 N=71
Elég információ állt rendelkezésre ahhoz, hogy eldönthessem, hol tanuljak külföldön.	3,49	3,27	3,22	3,57	2,97
Tapasztalataim kulturális szempontból kiválóak.	3,96	4,39	4,28	3,95	3,39
Tapasztalataim akadémiai szempontból kiválóak.	3,81	3,78	3,73	3,86	3,23
A magyarországi oktatás jó hírű a munkáltatók körében.	3,66	3,14	3,21	3,76	3,44

A magyarországi oktatási rendszer javítja a gyakorlati készségeimet.	3,89	3,53	3,68	3,97	3,25
A diákok a minőség és hírnév alapján választanak külföldi oktatási intézményt.	3,75	3,03	3,25	3,87	3,34
Legalább egy szemeszter elvégzése egy külföldi egyetemen kompetív előnnyel jár tanulmányaim során.	4,04	4,16	4,17	4,05	3,52
Könnyű volt külföldre jönni tanulni.	3,36	3,97	3,83	3,31	3,17
Ösztöndíj nélkül nem lettem volna képes finanszírozni a külföldi tanulmányaimat.	4,04	3,74	3,72	4,16	2,70
A kreditrendszer fair a munkaterhelés fair eloszlása tükrében.	3,62	3,33	3,38	3,70	2,99
Magyarországi tanulmányaim során a diákok között egészséges versenyt tapasztaltam a kurzusokon.	3,67	3,20	3,26	3,77	3,23
Az otthoni egyetemen az oktatók támogatják a mobilitást. (csak Erasmus hallgatók)	-	3,67	3,99	-	-
A külföldön elvégzett kurzusokat legtöbb esetben teljes mértékben elismerik otthon. (csak Erasmus hallgatók)	-	3,63	3,73	-	-

A táblázat elemzésekor azt látjuk, hogy 2016-ban az erasmusos hallgatói vélemények minden kérdésben nagyjából megegyeznek a 2013-as eredményekkel, minimális változások vannak csak az átlagokban. Kiemelhető, hogy a mobilitás otthoni támogatását jobbra értékelték a hallgatók, mint 3 éve (3,99 vs. 3,67).

A 2016-os teljes minta átlagai elsősorban azért javultak, mert a Stipendium Hungaricum hallgatók szinte minden állításra magasabb értéket jelöltek, mint az erasmusos hallgatók. Ez alól két állítás esetében van eltérő, szignifikáns eredmény. A „Tapasztalataim kulturális szempont kiválóak” állítással az erasmusosok jobban egyetértettek (4,28 vs. 3,95), hasonlóan a ”Könnyű volt külföldre jönni” állítással is (3,83 vs. 3,31).

A legrosszabb átlagokat minden esetben az önköltséges hallgatók csoportja adta, kivéve a hazai oktatás hírnevéhez kapcsolható két állítást, ahol kicsivel magasabb az ő átlaguk az erasmusos diákok átlagánál.

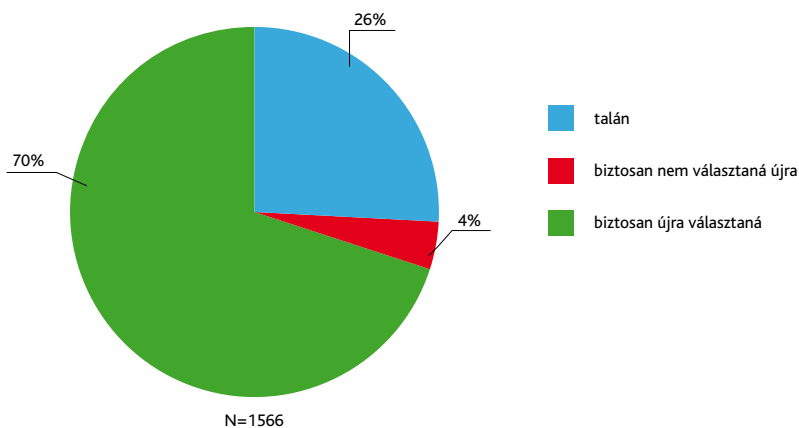
Az alapszakos, mesterszakos és PhD hallgatók véleményét illetően két kérdésben találtunk csak szignifikáns eltérést. A PhD hallgatók az átlagnál inkább egyetértenek azzal az állítással, hogy a magyarországi oktatás reputációja jó hírű a munkáltatók között, illetve azzal, hogy a hallgatóknak elég információ áll rendelkezésre ahhoz, hogy eldönthessék, hol tanuljanak külföldön. Az alap- és mesterszakosok között nincs véleménykülönbség az állításokat illetően.

ÚJRA MAGYARORSZÁGOT VÁLASZTANÁK-E A HALLGATÓK – KONKLÚZIÓK, JAVASLATOK

„A hallgatók 70 százaléka jönne vissza hozzánk tanulni, ha újra kellene választania”

A kérdőív végén a demográfiai kérdéseket megelőzően feltettük azt a szintetizáló kérdést, hogy ha ismét választhatna a hallgató, újra Magyarországot választaná-e. A megkérdezettek közel háromnegyede (70%-a) ismét hazánk mellett döntene (a 2013-as felmérésben ez az arány 73% volt). 26 százalék úgy gondolja, hogy talán újból hozzánk jönne tanulni (2013-ban 22%), és mindössze 4 százalék véli úgy, hogy választása nem esne országunkra (2013-ban 5%). Elmondható, hogy a 2013-as adatokhoz képest néhány százaléknyi, minimális elmozdulás van a „biztos igen”-ekből a „talán”-ok felé.

15. ábra: Újra Magyarországot választaná a hallgatók, ha ismét választaniuk kellene? (%)

A demográfiai és oktatásdemográfiai változók tanulmányozásakor a következőket tapasztaltuk. Az elmaradott országokból származók aránya az újráválasztók között magasabb, mint a teljes mintában tapasztalt (73% vs. 70%), a közepesen fejlett országok diákjai között a bizonytalanoké (36% vs. 26%), a fejlett országokból érkezők esetében pedig a nemleges választ adóké felülreprezentált (19% vs. 4%).

A tíz nagy mintalétszámú országot megvizsgálva azt látjuk, hogy e kérdésben a tunéziai és a jordániai hallgatók között nagyobb az igennel szavazók aránya, a törököknél a nemmel szavazóké, a japánok és a mongolok pedig bizonytalanabbak, mint a teljes minta.

Régióként elemezve az adatokat – a fentiekkel is összecengve – kitűnik, hogy az EU-s országokból származók kevésbé szeretnének visszajönni (8% nem választaná újra vs. teljes minta 4%), a kelet-ázsiaiak bizonytalanabbak, a dél-ázsiaiak pedig biztosabb újráválasztók, mint az átlag.

Szakterület szerint azt észleljük, hogy a jogászok 82%-a visszatérne (vs. teljes minta 70%), az orvos-tanhallgatók pedig a teljes mintánál nagyobb arányban bizonytalanok (34%) vagy nem jönnének ismételtelen hozzánk (15%). Az orvostanhallgatók között magasabb számban vannak önköltséges programban részt vevők, és ez is hatással lehetne a kapott eredményekre, de a kapcsolat ettől függetlenül is szignifikáns, és nem a programtípus befolyásolja. Az viszont befolyással bír az eredményre, hogy köztük nagyobb arányban vannak fejlett országból érkező hallgatók.

Az akadémiai teljesítményüket jóval vagy kicsivel az átlag alatt értékelők között nagyobb arányú a bizonytalanok száma (46% és 37% vs. teljes minta 26%). Az angolul anyanyelvi szinten beszélők közt kétszer többen vannak azok, akik nem választanak újra hazánkat, mint a többi csoportban (9% vs. 4%). (Ők egyébként felülreprezentáltak a fejlett országokból, de az országfejlettségi változót kontrollálva a kapcsolat szignifikáns, és nem látszatkapcsolat.)

A férfiak inkább visszajönnének (74%-uk), a nőknél a teljes mintához képest magasabb a bizonytalanok aránya (28%). A Stipendium Hungaricum ösztöndíjasok körében a teljes mintabeli arányoknál többen választottak biztos igennel (72%), az önköltségesek között pedig biztos nemmel (27%) vagy talánnal (35%). A tíz nagymintájú egyetem között vizsgálódva az észlelhető, hogy az Óbudai Egyetemen szignifikánsan magasabb a biztos újráválasztók aránya (85%).

A kutatási eredményeket összefoglalva azt látjuk, hogy (hasonlóan a 2010-es és 2013-as adatokhoz) sok tekintetben pozitív irányú szignifikáns kapcsolat van a szolgáltatásokkal való elégedettség és az országunkat ideális oktatásturisztikai célpontként jellemzés, valamint az újráválasztási hajlandóság között. (E két utóbbi változó között is természetesen szoros összefüggés van. Azok, akik visszajönnének hozzánk tanulni 5,87-es, akik talán visszatérnének 4,70-es, akik nem választanak hazánkat újra 2,89-as átlagot adtak a hetes skálán arra a kérdésre, hogy Magyarország ideális oktatásturisztikai célpontnak tekinthető-e.)

12.1 Ideális oktatásturisztikai célpont

A következő faktorokkal való elégedettség következményeként a hallgatók nagyobb valószínűséggel látják hazánkat ideális oktatásturisztikai célpontnak (a regresszióanalízis mutatószáma $R^2 = 0,29$):

- akadémiai program,
- oktatási módszerek,
- online eszközök használata a kurzusokon,

- tudományos presztízs,
- kapcsolat más hallgatókkal,
- mentor/tandempartner segítőkészsége,
- sportolási lehetőségek (az egyetemen),
- számítástechnikai lehetőségek (az egyetemen),
- bérelt lakással való elégedettség,
- szálláslehetőségek (a városban),
- az ösztöndíj folyósításának rendszeressége.

Mint korábban említettük, az ideális oktatásturisztikai megítélést ($R_2=0,28$), az alábbi kultúraszemélyiség-jellemzők pozitívabb értékelése is támogatja: megbízható, szorgalmas, izgalmas, ambiciózus, erkölcsös, őszinte, jól szervezett, különleges.

12.2 Újra választás

Mind a 42 elégedettségre vonatkozó kérdés (ld. 26., 29. és 32.-es táblázat) esetében egyértelmű a kapcsolat a magasabb elégedettség és a között, hogy ismét Magyarországot választanák a megkérdezettek. E kérdést illetően is van összefüggés a kultúraszemélyiség megítélésével: minél erkölcsösebbnek és őszintébbnek lát bennünket a hallgató, annál inkább választaná megint hazánkat tanulmányai színhelyéül.

Az egyes hétköznapi és hivatalos szituációkban megélt segítőkész vagy ellenséges attitűd szintén erőteljesen befolyásolja a hallgatók választását. A magyar barát családjánál és a rendőrséggel kapcsolatban tapasztalt szituációkon kívül minden egyes felsorolt helyzetnél szignifikáns összefüggést találtunk. Azok, akik úgy érezték, hogy pozitív bánásmódban részesültek a felsorolt 12 különböző hétköznapi és hivatalos szituációban (ld. 12-es és 13-as ábra), szignifikánsan nagyobb arányban szeretnének visszajönni. Akik viszont negatív magatartást vagy attitűdöt észleltek, szignifikánsan kisebb arányban jönnének vissza.

A mobilitással kapcsolatos vélemények szintén befolyásolják, hogy a hallgatók ismét hozzánk jönnének-e tanulni. Minél inkább egyetért a válaszadó az állításokkal (ld. 34-es táblázat), annál inkább választaná újra Magyarországot.

12.3 Javaslatok

Javaslataink a fentiek és a tanulmányban foglaltak alapján az alábbiakban foglalhatók össze:

Orientáció:

- a hazánkba érkezés előtti, előzetes információ mennyiségének és minőségének növelése, pl. előzetes információcsomag küldésével mind az országról, mind az intézményről;
- online intézményi megjelenés informatívabb módon, az angol nyelvű információk magyarhoz hasonló folyamatos frissítése;

- a mentor/tandempartner bevonása a kapcsolatfelvételbe már az utazás előtt;
- mentorprogramban részt vevők bevonása az ügyintézési feladatokban való segítségnyújtásba;
- megérkezéskor az orientációs és interkulturális programok mennyiségének és minőségének javítása.

Integráció:

- a félév során több nem akadémiai program szervezése;
- a nyelvi problémák enyhítésére az alapfokú magyar tanfolyamok kínálatának növelése;
- integrált oktatás a magyar hallgatók bevonásával;
- több közös akadémiai és nem akadémiai program a magyar hallgatókkal.

Infrastruktúra:

- a sportolási és a számítógépes lehetőségek további javítása az egyetemeken;
- a Stipendium Hungaricum programban a szálláskeresésben történő hatékonyabb segítségnyújtás;
- a szálláskeresésben olyan jellegű segítség, mely az esetleges túlárzásokat előzetesen segít észlelni, és ezek nem utólag derülnek ki;
- megfelelő forrásháttér esetén az ösztöndíjak igazítása a hallgatók által megjelölt ideális szinthez.

Kommunikáció:

- a három fő döntési tényező (magas színvonalú oktatás, másik kultúra megismerésének lehetősége, megfizethető árak) hangsúlyozása a kommunikációs anyagokban;
- a tanulmányban említett régiós különbségek figyelembevételével az egyes célcsoportok célzott elérése;
- a két fő információforrás (internetes ösztöndíjportálok, hazaérkező diákok) intenzív használata;
- az érdeklődők részére a hazaérkező diákokkal szervezett találkozási lehetőség;
- alumni hálózat kialakítása és menedzselése;
- e tekintetben is a tanulmányban meghatározott szegmensek részére célcsoport-specifikus, hangsúlyos megjelenés;
- kapcsolattartás a nálunk tanult, hazatért hallgatókkal (mint fő döntéshozókkal) hírlevélben, illetve a közösségi média platformjain;
- a választást befolyásoló, azonosított pozitív kultúraszemélyiség-jellemzők hangsúlyozása a külföldi hallgatók felé irányuló kommunikációs kampányokban;
- a nyílt kérdésekben elhangzó pozitív szavak felhasználása a külföldi hallgatók felé irányuló kommunikációs kampányokban.

Elégedettség:

- az újráválasztással kapcsolatban azonosított elégedettségi faktorokra való koncentráció;
- az elégedettségi mutatókat illetően az átlagnál elégedetlenebb csoportok megcélzása.

FELHASZNÁLT IRODALOM ÉS ADATBÁZISOK

- *A konvergencia régiókban tanuló külföldi hallgatók körében a mobilitási tapasztalatok feltérképezése* (2013), Ketzal Kft, Balassi Intézet.
- Berács József, Malota Erzsébet (2004): *A Magyarországon tanuló külföldi diákok Magyarországról, a magyar termékekről és budapesti tanulmányi lehetőségeikről* alkotott véleménye, OTKA Tanulmány, BKÁE Marketing Tanszék.
- Berács József, Malota Erzsébet (2007): *Nemzetközi diákturizmus a Budapesten tanuló külföldi egyetemisták véleményének tükrében*, Turizmus Bulletin, XI. évf. 3. szám, 3–13.
- Berács József, Malota Erzsébet (2011): *Megéri hozzánk jönni tanulni? A hazánkban tanuló külföldi diákok véleménye a felsőoktatásról és a velük szembeni attitűdökről*, Educatio, Külföldiek 2011 nyár, 220–234.
- Berács József, Malota Erzsébet, Zsótér Boglárka (2011): *A magyar felsőoktatás nemzetköziesedésének folyamata* 2, Bologna füzetek 8., Tempus Közalapítvány, NFKK – Nemzetközi Felsőoktatási Kutatószok Központja, BCE.
- Gallup Intézet (2009): *Survey among students in higher education institutions, in the EU Member States, Croatia, Iceland, Norway and Turkey*, Special Target Survey Flash Eurobarometer Series No. 260.
- Gyulavári Tamás, Malota Erzsébet (2016): *Country Image in Relation to International Student Mobility – General Framework Proposed*, International Journal of Business Insights and Transformation, 2016. Sept.
- Malota Erzsébet, Gyulavári Tamás (2014): *Az észlelt kultúraszemélyiség és hatása az ország turisztikai és üzleti célpontként való megítélésére*, Vezetéstudomány, 2014, 45(1), 2–13.
- Malota Erzsébet, Mitev Ariel (2013): *Kultúrák találkozása. Nemzetközi kommunikáció, kultúrsokk, sztereotípiák*, Alinea Kiadó, Budapest.
- Malota Erzsébet (2009): *Magyarország imázsa diákszemmel*, MTA Magyar Tudomány Ünnepe 2009.11.10. Budapest, BCE.
- Malota Erzsébet (2010): *Az országimázs alakítása a külföldi cserediákok célcsoportja számára*, szerk. Dely-Gray Zsuzsa, Árva László (2010): *Turizmusmarketing esettanulmányok*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 218–227.
- Malota Erzsébet (2014): *A hazánkban tanuló külföldi cserehallgatók véleménye Magyarországról és magyarországi tanulmányaikról. A felsőoktatási mobilitást akadályozó és ösztönző tényezők Magyarországon*, Tempus Közalapítvány, Budapest.

Adatbázisok:

- A felsőoktatási felvételi hivatalos honlapja: www.felvi.hu
- Oktatási Hivatal Felsőoktatási Információs Rendszer adatbázis
- <http://tka.hu/palyazatok/1016/statistikak>
- Tempus Közalapítvány adatbázisai

MELLÉKLET

A hallgatói mélyinterjúk alanyainak jellemzői⁷

Név	Kor	Ország	Fogadó intézmény	Program, szak
Reza	30	Irán	Pécsi Tudományegyetem	önköltséges, osztatlan képzés, gyógyszerészet
Fernando	34	Ecuador	Eötvös Loránd Tudományegyetem	Stipendium Hungaricum, mesterszak, pszichológia
Tamir	21	Mongólia	Balassi Intézet, majd Pécsi Tudományegyetemen	Stipendium Hungaricum, előkészítő, majd alapszak, nemzetközi tanulmányok
George	20	Nigéria	Debreceni Egyetem	Stipendium Hungaricum, alapszak, agrármérnök
Yousef	19	Jordánia	Pécsi Tudományegyetem	Stipendium Hungaricum, osztatlan képzés, általános orvos
Kosei	29	Japán	Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem	Stipendium Hungaricum, mesterszak, előadóművészet, zongora
Isabella	21	Brazília	Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem	Science without Borders, alapszak, vegyészmérnök
David	22	Szerbia	Budapesti Corvinus Egyetem	CEEPUS, alapszak, közgazdaságtan
Fabian	21	Németország	Széchenyi István Egyetem	Erasmus, alapszak, nemzetközi gazdálkodás
Manuela	30	Ecuador	Eötvös Loránd Tudományegyetem	Stipendium Hungaricum PhD, környezettudományok

⁷ A mélyinterjúalanyok neveit megváltoztattuk.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE